

HÄMEENKATU KAIKILLE

LOPPURAPORTTI

ESTEETTÖMYYDEN JA TURVALLISUUDEN
KÄYTTÄJÄLÄHTÖINEN KEHITTÄMINEN
TAMPEREEN HÄMEENKADULLA

21.12.2022

Johdanto

Keväällä 2021 on valmistunut Tampereen kestävän kaupunkiliikkumisen suunnitelma (SUMP). Suunnitelmassa kaupunkiliikkumisen tavoitteiksi on kirjattu muun muassa kestävien kulkumuotojen turvallisuuden, sujuvuuden ja esteettömyyden edistäminen talvihoidon keinoin sekä hankkeiden vaikutusarvioinnin ja seurannan kehittäminen.

Tampereen raitiotiehanke myötä Hämeenkatu on saneerattu täysin. Raitiotien suunnittelussa ja toteutuksessa on noudatettu kolmea päätavoitetta, jotka ovat **liikenneturvallisuus, esteettömyys sekä raitiotieliikenteen täsmällisyys ja häiriöttömyys**. Myös kaupunkikuvalla on ollut vahva painoarvo arvokkaan kadun uudistamisessa.

Raitiotien toteutuksen yhteydessä Hämeenkadulla on otettu suojateiden rinnalle käyttöön **kadunylityspaikat**, joiden tavoitteena on ohjata kadun ylittäviä jalankulun virtoja. Lisäksi talven 2021–2022 seurattiin ensimmäistä kertaa raitiotien valmistutumisen jälkeen Hämeenkadun **talvihoidon** laatua ja vastuualue rajojen toimivuutta.

Raitiotien valmistuttua kaupunki on **saanut käyttäjäpalautetta** muun muassa ylityspaikkojen turvallisuuden ja kadun toteutusratkaisujen esteettömyyden haasteista. Tämän hankkeen tavoitteena on ollut arvioida kadun haasteiden kirjoa ja niiden laajuutta sekä etsiä ratkaisuja ja toimintamalleja Hämeenkadun turvallisuuden ja esteettömyyden kehittämiseksi. Tarkastelun keskiössä ovat olleet erityisesti Hämeenkadun puolenvaihdot, joukkoliikennepysäkkien saavutettavuus ja jalankulkijoiden sujuva liikkuminen.

Toteutettu hanke tukee Tampereen kaupungin tavoitteita kehittää keskustan jalankulkupainotteisesta pääkadusta, Hämeenkadusta, turvallinen ja esteetön jalankulun reitti kaikille kaupunkilaisille. Tavoitteet ovat linjassa Tampereen raitiotien suunnittelutavoitteiden kanssa, ja siten hankkeen vaikutukset koskettavat kaupunkia laajemmin kehittyvän raitiotiejärjestelmän alueella.

Hanke on toteutettu helmikuun ja marraskuun 2022 välisenä aikana. Traficom on myöntänyt hankkeelle tieliikenteen turvallisuuden valtionavustuksen vuodelle 2022.

Työn ohjausryhmän ovat muodostaneet Tampereen kaupungin, Tampereen Raitiotie Oy:n ja konsultin edustajat sekä Traficomin hankeyhteyshenkilö. Ohjausryhmä on kokoontunut työn aikana 3 kokoukseen ja yhteen työpajaan. Ohjausryhmän kokousten lisäksi hankkeen puitteissa on kokoonnuttu teemakohtaisiin työkokouksiin. Ohjausryhmän työskentelyyn ovat osallistuneet Tampereen kaupungilta Heljä Aarnikko, Sanna Ovaska, Katja Seimelä, Kimmo Myllynen, Riikka Salkonen, Annamari Tuominen, Anniina Setälä, Maiju Juntunen ja Elina Tervi. Tampereen Raitiotie Oy:ta on edustanut Antti Haukka ja Traficomia Hanna Strömmer.

Hankkeen konsulttina toimi Ramboll Finland Oy, josta työryhmään kuuluivat Anna Kirjanen, Lauri Vesänen, Juho Renvall, Suvi Tammilehto, Johanna Tiilikainen ja Elisa Heimo.

Raportin sisältö

1. Tausta ja tavoitteet sivu 4
2. Nykytilan tarkastelu sivu 8
 - Aineistokatsaus
 - Käyttäjätutkimus
3. Viestintäkampanja sivu 36
4. Etenemispolku sivu 40

Liitteet

Liite 1. Ylityspaikkojen asukaskyselyn tulokset

Liite 2. Havainnointitutkimuksen tulokset

1. Tausta ja tavoitteet

HÄMEENKATU KAIKILLE

HANKE PÄHKINÄNKUORESSA

Tavoitteena on Tampereen Hämeenkadun **esteettömyyden ja turvallisuuden** kehittäminen erityisesti **ikäihmisten sekä liikkumis- ja toimimisesteisten** henkilöiden näkökulmasta

Hankkeessa syvennyttään Hämeenkadun kehittämiseen **käyttäjälähtöisesti havainnoinnin, vuoropuhelun ja viestinnän keinoin**

Hankkeen osavaiheita ovat:

- Nykytilan haasteiden tunnistus ja arviointi **aineistokatsauksen ja käyttäjätutkimuksen** keinoin
- **Kehittämiskäytäntöjen** etsiminen asiantuntijavuoropuhelun avulla
- **Viestintäkampanjan** toteutus ylityspaikkojen turvallisuuden lisäämiseksi
- Kehittämistoimien etenemispolun ja monistettavien oppien **raportointi**

Hankkeeseen osallistuvat kaupungin **liikennesuunnittelu, sivistyspalvelut joukkoliikenne ja kunnossapito**

Toteutusaikataulu

**helmikuu–
joulukuu 2022**

Hanke tukee Tampereen raitiotien **suunnitteluperiaatteiden** toteutumista, Tampereen kaupunkistrategian ja SUMP-suunnitelman **toimenpiteitä** sekä esteettömyyden, liikenneturvallisuuden ja talvihoidon **kehittämistavoitteita**

Hankkeen tavoitteet

- Lisätä ymmärrystä ikäihmisten sekä liikkumis- ja toimimisesteisten turvallisen ja esteettömän liikkumisen kipupisteistä Hämeenkadulla.
- Arvioida kadun esteettömyyden ja liikenneturvallisuuden kehittämisen mahdollisuuksia ja tunnistaa kehittämiskeinoja sujuvamman ja turvallisemman liikkumisen mahdollistamiseksi kaikille liikkujaryhmille.
- Lisätä asukkaiden ymmärrystä ylityspaikkojen liikennesäännöistä.
- Edistää Tampereen kestävästä kaupunkiliikunnan suunnitelman (SUMP) tavoitteita, kuten kestävien kulkumuotojen turvallisuuden, sujuvuuden ja esteettömyyden edistämistä sekä vaikutusarvioinnin ja seurannan kehittämistä.
- Jalkauttaa kävely-ympäristön kehittämisen kautta Tampereen kävelyn ja kaupunkielämän ohjelmaa 2030.
- Edistää talvihoidon palvelusopimuksen tavoitteita jalankulun esteettömyyden seurannan ja arvioinnin kehittämisestä vuorovaikutteisesti sidosryhmien kanssa.

Kuva: Visit Tampere / Laura Vanzo

Työvaiheet ja aikataulu

Hankkeen toteutus on jakautunut neljään vaiheeseen; nykytilan haasteiden tarkasteluun, kehittämiskäytännön suunnitteluun, viestintäkampanjan toteuttamiseen sekä etenemispolun laadintaan. Nykytilan tarkastelu on koostunut aineistokatsauksesta ja monipuolisesta käyttäjätutkimuksesta.

NYKYTILAN TARKASTELU

Aineistokatsaus
Käyttäjätutkimus

(helmikuu–elokuu 2022)

VIESTINTÄ- KAMPANJA

Ylityspaikkojen
turvallisuus

(syyskuu–lokakuu 2022)

KEHITTÄMIS- RATKAISUT

Teemakohtaiset
tarkastelut

(elokuu–lokakuu 2022)

ETENEMIS- POLKU

Vastuualueiden
jatkotoimenpiteet

(lokakuu–joulukuu 2022)

RAPORTOINTI

2. Nykytilan tarkastelu

Metodit ja lähtötiedot

Hämeenkadun esteettömyyden haasteita on kartoitettu kahdessa osassa. Nykytilaa arvioidaan sekä aineistokatsauksen avulla että käyttäjätutkimuksin. Nykytilan tarkastelusta aineistokatsaus muodostaa luvun 2.1. ja käyttäjätutkimukseen paneudutaan luvussa 2.2.

Aineistokatsaus sisältää Hämeenkadun esteettömyyteen ja liikenneturvallisuuteen kytkeytyvien lähtötietojen kokoamisen, analysoinnin ja raportoinnin. Tavoitteena on ollut muodostaa kokonaiskuva kadun nykytilasta sekä validoida saadun asukaspalautteen esiin nostamia puutteita. Aineistokatsauksella on tunnistettu teemat, joiden osalta haasteiden tarkastelua on jatkettu käyttäjätutkimuksen keinoin.

Käyttäjätutkimus on toteutettu monipuolisia menetelmiä hyödyntäen. Menetelminä on ollut käytössä kyselytutkimus, havainnointi, vuorovaikutteiset kävelyt ja haastattelut sekä palvelupolon tarkastelu.

Aineistokatsauksen ja käyttäytymistutkimuksen havaintojen pohjalta on tunnistettu merkittävimmät haasteet Hämeenkadun esteettömyyden ja turvallisuuden näkökulmista. Valittuja teemoja on tarkasteltu työn myöhemmässä vaiheessa kehittämiskäytöiden tunnistamiseksi. Kehittämiskäytöt ja niiden etenemispolut on kuvattu raportin luvussa 4.

2.1. Aineistokatsaus

Keskusta-alueen palvelut

Tampereen keskustan elinvoimaa on seurattu vuodesta 2015 alkaen ja vuodesta 2017 alkaen tarkastelua on toteutettu kahdesti vuodessa keväisin ja syksyisin. Viimeisin elinvoimalaskennan tulos on keväältä 2022 (H1/2022). Elinvoimalaskennan tuloksena on tunnistettavissa muun muassa keskusta-alueen rajaus sekä ns. kuumat korttelit. Kuumien kortteleiden alueella vähintään 50 % katujulkisivun liiketiloista on lauantaisin palvelevien kauppojen ja ravintoloiden käytössä. **Hämeenkatu sijoittuu kokonaisuudessaan elinvoimalaskennan tuloksen pohjalta määritetyille keskusta-alueelle.** Suurella osaa Hämeenkatua on lauantaisin palvelevia kivijalkaliikkeitä, kauppia ja ravintoloita, joiden alue kuuluu ns. kuumiin kortteleihin.

Hämeenkadulla palveluiden saavutettavuus jalan on erittäin hyvällä tasolla sen koko matkalla. Jalankulun virtoja onkin kadulla runsaasti ja kadun ylitystarve on suuri.

Hämeenkatu ja sen lähiympäristö tarjoaa on monipuolista palvelutarjontaa kaikille ikäryhmille, myös ikäihmisille. Hämeenkadun varrelta löytyvät mm. Stockmannin sekä Sokoksen tavaratalot sekä lukuisia kivijalkaliikkeitä, Tampereen kauppahalli sekä erilaisia kahviloita ja ravintoloita. Keskustorin tapahtumat rikastuttavat Hämeenkadun tarjontaa.

Hämeenkadulta on hyvät jalankulun yhteydet myös läheisille muille palveluille, kuten keskustasta löytyville hyvinvointipalveluille, harrastepaikoille ja erilaisille julkisille palveluille. Keskeisimpien palvelu- ja vierailukohteiden sijoittumista keskustan alueella on kuvattu viereisellä kartalla.

Tampereen keskustan asiointitutkimuksen (2021) tulosten mukaisesti yli 65-vuotiaiden keskustan asiointimatkat painottuvat ostoksilla käyntiin sekä kauppakeskuksiin, kauppoihin ja tavarataloihin suuntautuviin matkoihin, mutta myös keskustan toreille, markkinoille ja kauppahalliin. Ikäihmiset suuntaavat keskustaan usein myös hyvinvointipalveluiden vuoksi.

Keskustan asiointitutkimus

Tampereen kaupunki toteutti vuonna 2021 Tampereen keskustan asiointitutkimuksen, jolla haluttiin selvittää mm., miksi Tampereen keskustaan tullaan, millä keskustaan tullaan, paljonko rahaa keskusta-asiointilla käytetään ja kuinka usein keskustassa käydään. Tutkimus perustui verkkokyselyyn toteutettuun asukaskyselyyn.

Otantaperusteinen kysely lähetettiin 1 148 vastaajalle.

Asiointitutkimuksen tuloksena havaittiin, että Tampereen keskustassa asiointiin yleisin syy on ostoksilla käynti (62 %). Keskustan asiointimatkoista seuraavaksi eniten suunnattiin keskustan ravintolapalveluihin (37 %) ja hyvinvointipalveluihin (35 %). Vaikka kymmenesosa vastaajista kertoi ettei käy ollenkaan tai käyvät keskustassa harvoin, muut vastaajat (91 %) kertoivat käyvänsä keskustassa ainakin erikoistavaraostoksilla. Perusteluina keskustassa asioimattomuuteen oli asiointipaikkojen löytyminen lähempää kotia sekä keskustassa ajamisen ja pysäköimisen haasteet.

Keskustaan suuntautuviissa asiointimatkoissa oli eroja ikäluokkien välillä. Nuoremmat ikäluokat suuntaavat keskustaan vanhempia enemmän ostoksille, ravintoloihin ja tapaamaan ystäviä. **Vanhemmat ikäluokat puolestaan hyödyntävät enemmän keskustan hyvinvointipalveluita, ja eläkeikäiset suuntaavat muita enemmän ostoksille torille, markkinoille tai kauppahalliin.**

Keskustaan saavutaan asioimaan kaikilla kulkutavoilla. **Arkiliikkumiseen verrattuna keskustaan suuntautuviissa asiointimatkoissa hyödynnetään enemmän joukkoliikennettä. Keskusta-alueen sisäisillä matkoilla kävely on yleisin kulkumuoto.** Kulkutavan valinnassa on kuitenkin havaittavissa eroja asiointimatkan tarkoituksesta riippuen. Kävelijöiden osuus painottuu päivittäistavaraostoksilla käynnissä.

Tampereen keskustassa käynnin syy ikäryhmittäin

Joukkoliikenne Hämeenkadulla

Hämeenkatu on Tampereen keskustan alueella keskeisin joukkoliikenteen reitti. Kadun asema joukkoliikennekatuna on edelleen vahvistunut raitiotiehankkeen myötä. Raitiotielinja aloitti liikennöinnin Tampereella elokuussa 2021, ja se liikennöi tällä hetkellä välillä Pyynikintori–Hervantajärvi sekä Sorin aukio–Kaupin kampus.

Hämeenkadun varrella on yhteensä neljä raitiotiepysäkkiä.

Hämeenkadulla kulkee raitiolinjan lisäksi bussiliikenne. Keskeisimmät julkisen liikenteen vaihtopysäkit Hämeenkadun varrella ovat rautatieaseman, Koskipuiston sekä Keskustorin pysäkit. Kauko- ja paikallisliikenteen solmukohtina ovat rautatieasema kadun itäpäässä sekä linja-autoasema Hämeenkadun eteläpuolella.

Joukkoliikenteen ohella kadulla on sallittu taksi- ja huoltoajoliikenne. Huoltoajolle on osoitettu omat ajat ja pysäköintipaikat.

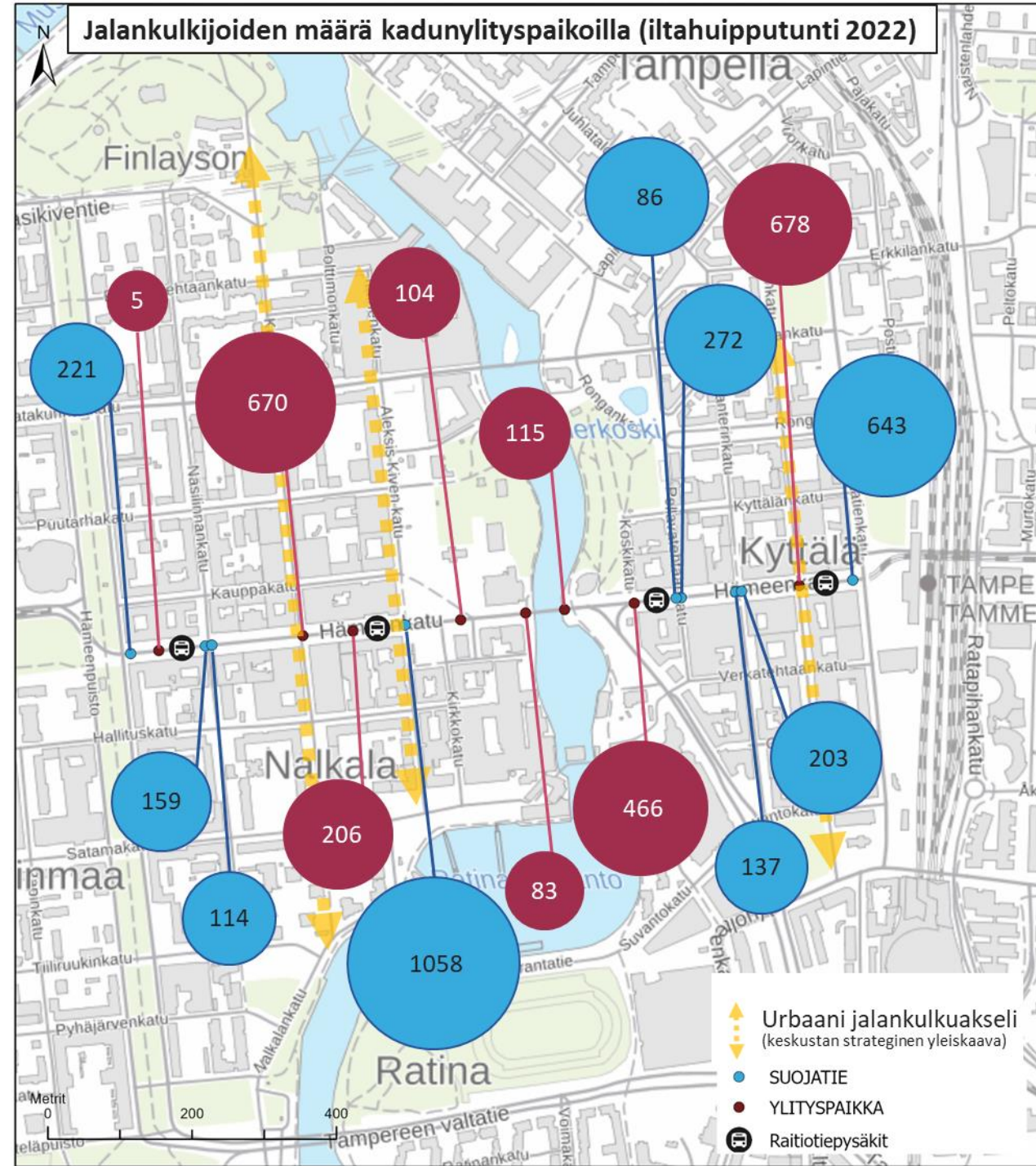

Jalankulun reitit

Joukkoliikenteen lisäksi Hämeenkatu on varattu jalankululle. Jalankulupainotteisuudesta huolimatta kadulle on osoitettu myös pyöräilylle omat yksisuuntaiset pyörätiet kadun molempiin reunoihin. **Jalankulku ja pyöräliikenne on eroteltu toisistaan koko Hämeenkadun matkalla. Jalankululle on osoitettu kadunylityspaikat sekä suojatein että ylityspaikoin. Kadun moottoriajoneuvo liikenteen nopeusrajoituksen ollessa 20 km/h jalankulkijalla on mahdollisuus ylittää katu suojateiden ja ylityspaikkojen ulkopuolelta.**

Hämeenkadulla on 9 suojatietä ja 8 kadunylityspaikkaa. Ylityspaikkojen kohdalla on käytössä tehostettu katuvalaistus. Kartalla esitettyjen vuoden 2022 liikennelaskentatietojen pohjalta voidaan tunnistaa kadun vilkkaimmiksi ylityspaikoiksi Kuninkaankadun ja Tuomiokirkonkadun ylityspaikat sekä Aleksis Kiven kadun suojatie. Tampereen kaupungin strategisessa osayleiskaavassa on osoitettu keskusta **urbaanit jalankulkuakselit -merkinnällä Hämeenkadun kanssa risteävistä kaduista Kuninkaankatu, Aleksis Kiven katu ja Tuomiokirkonkatu.** Yleiskaavan merkintä kuvaa tavoitetilaa, jonka mukaisesti merkityt katualueita tulee kehittää ensisijaisesti kävelykatuina tai -alueina. Tavoite toteutuu nykytilassa osittain. Yleiskaavassa tunnistetut urbaanit jalankulkuakselit ovat liikennelaskentojen vilkkaimpien ylityspaikkojen kohdilla.

Jalankulun ja pyöräliikenteen liikennevirtoja on tarkasteltu Brutus-liikennemallin avulla. Brutus on yksilöpohjainen liikenteen kysynnän simulointimalli, jolla voidaan arvioida asukkaiden vuorokauden aikana tekemiä matkoja ja kulkutapavalintoja. **Mallin jalankulkuvirroissa Hämeenkadulla korostuvia reittejä ovat Keskustorin ja rautatieaseman välinen yhteys, yhteys Hämeenkadulta Tuomiokirkkokatua etelään sekä reitti Keskustorin läpi Puutarhakadulle.**

Raitiotien raportoidut läheltä piti -tilanteet 1/2

Tampereen raitiovaunukuljettajien raportoivat säännöllisesti liikenteen läheltä piti -tilanteita. Työssä tarkasteltiin Hämeenkadulle kirjattuja havaintoja aikaväliltä 1.12.2021–21.3.2022.

Yhteensä läheltä piti -tilanteita oli raportoitu kyseisellä aikavälillä 102 kpl. **Kohteista nousivat esille erityisesti Hatanpään valtatie ja Rautatienkadun liittymäalueet.**

Hatanpään valtatie liittymään oli kohdennettu 8 havaintoa. Kyseisen liittymän läheltä piti -tilanteet muodostuivat pääosin Hatanpään valtatieltä liittyvän linja-auton väistämisvelvollisuuden noudattamattomuudesta. Hämeenkadun ja Rautatienkadun risteyksestä oli kohdennetusti raportoitu 6 tilannetta. Havainnoissa ongelmat kohdistuivat jalankulkijoiden turvattomiin tienilytyksiin (liikennevalon/väistämisvelvollisuuden huomiotta jättäminen).

Mainittujen liittymien lisäksi havaintoja oli osoitettu Keskustorin kohdalle, Hämeensillalle sekä Koskipuiston pysäkillä, mutta kohteiden havainnot olivat yksittäisiä, pääosin kunnossapitoon liittyviä havaintoja. Keskustorin kohdalla lumia oli aurattu siten, että ne aiheuttavat näkemäesteitä, Hämeensillalle oli moottoriajoneuvo pysähtynyt ja estänyt raitioliikenteen liikennöinnin. Koskipuiston pysäkillä oli puolestaan kirjattu havainto puutteellisesta talvikunnossapidosta, joka oli tehnyt pysäkistä esteellisen.

Taulukkomuotoisten läheltä piti -kirjausten ohella tarkasteltiin kartalle merkittyjä turvallisuushavaintoja Tampereen raitiotie Oy:lta saadun aineiston sekä turvallisuushavainnoista että raportoiduista törmäystilanteista ja törmäyksen vaaratilanteista vuodelta 2021.

Törmäyksen vaaratilanteita, jossa **jalankulkija oli jäädä alle oli merkitty useampi Aleksanterinkadun risteykseen.** Törmäyksen vaaratilanteita, jossa osallisena on ajoneuvo, on merkitty **Keskustorin kohdalle.** Mainituissa vaaratilanteissa linja-auto on kirjattu osalliseksi. Raportoituja törmäystilanteita Hämeenkadun varrelle on merkitty 2 kappaletta. Nämä sijoittuvat Keskustorin kohdalle. Tapahtuneissa törmäystilanteissa raitiovaunu on törmännyt toisessa tapauksessa ratatyökoneeseen ja toisessa pysäköityyn ajoneuvo.

Kartalle nostetut **turvallisuushavainnot sijoittuvat selkeämmin pysäkkien yhteyteen kuin raportoidut törmäys- ja törmäyksen vaaratilanteet.** Pääosin kirjatut **turvallisuushavainnot liittyvät vaarallisiin ohituksiin. Eniten näitä havaintoja on merkitty Keskustorin sekä Koskipuiston pysäkkien kohdalle.** Kaikki Koskipuiston pysäkin kohdalle raportoidut vaaratilanteet on kirjattu taksin vaarallisiksi ohitustilanteiksi. Taksin vaarallisia ohituksia on kirjattu myös muiden pysäkkien yhteyteen. Linja-auton vaarallisia ohituksia on merkitty niin ikään raitiotiepysäkkien yhteyteen, lukuun ottamatta Rautatieaseman pysäkkiä.

Turvallisuushavainnoista nousi kirjauksia jalankulkijoihin liittyen. Keskustorin kohdalle on kirjattu jalankulkijan ylittäneen radan punaisia päin kävellen. Lisäksi kaikille paitsi Tuulensuun pysäkin kohdalle on kirjattu jalankulkijan / matkustajan ylittäneen kadun raitiovaunun edestä.

Raitiotien raportoidut läheltä piti -tilanteet 2/2

Läheltä piti -kirjauksista merkittävä osuus (36 %) liittyy taksien vaaralliseen toimintaan.

Näistä valtaosa on tilanteita, joissa taksi on vaarallisesti lähtenyt ohittamaan raitiovaunua; osassa on ollut vaarana että jalankulkija jää alle. Pieni osa (1 %) takseihin liittyvistä havainnoista kuvaa tilannetta, jossa taksi on jättänyt noudattamatta väistämisvelvollisuutta.

19 % tilanteista liittyy linja-autojen toimintaan. Näistä vaarallisia ohittamisia on 9 %. Kirjauksista 7 %:ssa linja-auto ei noudattanut väistämisvelvollisuutta ja 3 %:ssa linja-auto ajoi pysäkiltä raitiovaunun eteen.

11 % tilanteista kuvaavat tilannetta, jossa raitioliikenteen liikennöinti on estynyt moottoriajoneuvon pysähtymisen vuoksi. 8 % näistä on palautteita, joissa linja-auto on ajanut pysäkille, mutta samalla esteellisesti tukkinut raitiovaunun kulkemisen.

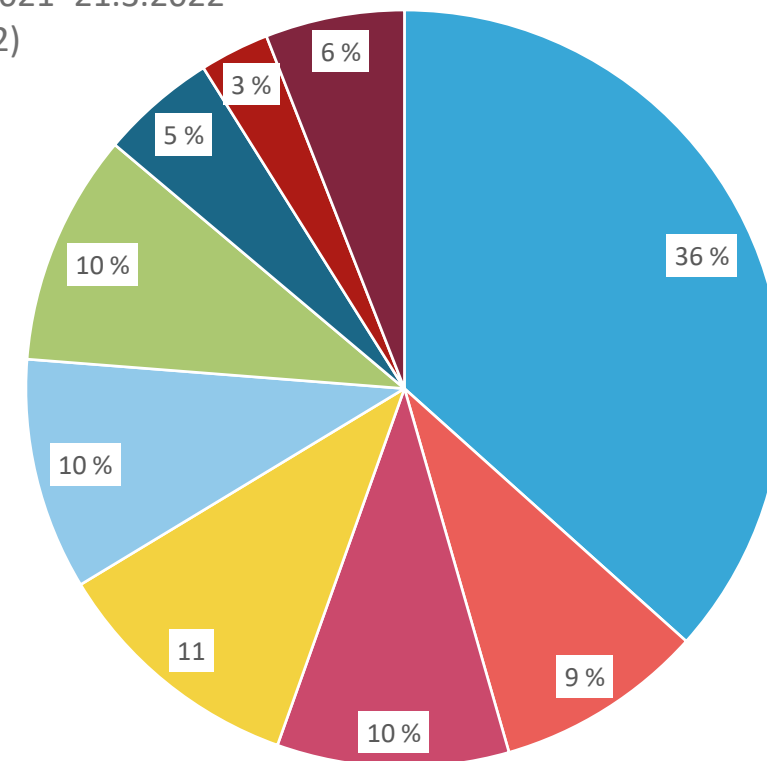
15 %:ssa havaintoja jalankulkija on aiheuttanut vaaratilanteen joko jättämällä noudattamatta liikennevalo-ohjausta tai ylittämällä katu muuten turvattomasti ja tulemalla yllättäen raitiovaunun eteen esim. toisen vastaantulevan vaunun takaa. Näiden jalankulkija-tilanteiden lisäksi kuljettajat ovat raportoineet yksittäisiä havaintoja jalankulkijoihin liittyen. Yhtenä yksittäisenä nostona on kirjattu rollaattorin renkaiden jumittuneen kiskoihin.

Talvikunnossapidon havaintoja on 8 %. Kiskojen lumitilanne on tyypillinen haaste, joka on haitannut liikennöintiä. Huomioiden sisältö on vaihdellut lumen poistosta (ajojohteiden alla turvallisuusriskinä) pysäkkien siisteyteen. Muita yksittäisiä havaintoja on raportoitu mm. äkkijarrutustilanteista.

Raitiotien raportoidut läheltä piti -tilanteet

1.12.2021–21.3.2022

(n=102)

- Taksi, vaarallinen ohitus sekä väistämisvelvollisuuden noudattamattomuus (36 %)
- Linja-auto, vaarallinen ohitus (9 %)
- Linja-auto, väistämisvelvollisuuden noudattamattomuus (10 %)
- Liikennöinti estynyt, moottoriajoneuvo tiellä (11 %)
- Kunnossapitoon liittyvä ongelma (10 %)
- Jalankulkija, yllättäen ajoradalle (10 %)
- Jalankulkija, liikennevalojen noudattamattomuus (5 %)
- Jalankulkija, muu tilanne (3 %)
- Muu tilanne (6 %)

Onnettomuudet

Hämeenkadulla viralliseen onnettomuustilastoon on rekisteröity 29 onnettomuutta vuosien 2017–2021 ajalta*. Yleisimpiä onnettomuustyyppejä olivat jalankulkijaonnettomuudet ja ohitusonnettomuudet. Onnettomuuksia tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava Hämeenkadun katutilan muutokset sillä katu on muuttunut viime vuosien aikana. Raitiolinja alkoi liikennöimään Tampereella syksyllä 2021 ja katu on ollut valmistuneena vuoden 2021 alusta lähtien.

Tarkastelujakson aikana Hämeenkadulla tapahtui 4 poliisin tietoon tullutta jalankulkijaonnettomuutta ja 1 pyöräilijäonnettomuus. Polkupyöräonnettomuuteen on merkitty osalliseksi sähköpotkulautailija. Nämä ovat myös kadun ainoat onnettomuudet, jotka ovat johtaneet loukkaantumiseen. Kuolemaan johtaneita onnettomuuksia ei Hämeenkadulla ole tapahtunut tarkasteltavalla ajanjaksolla.

Jalankulun onnettomuuksista kaksi on merkitty Kuninkaankadun suojatielle, yksi Keskustorin kohdalle ja yksi Aleksanterinkadun ja Tuomiokirkonkadun korttelivälille. Viimeksi mainitussa jalankulkija on ylittänyt tien suojatien ulkopuolella. Nämä poliisin tietoon tulleet onnettomuudet ovat tapahtuneet vuosina 2018 ja 2020. Onnettomuus jossa pyöräilijä ja sähköpotkulautailija olivat osallisena, on tapahtunut Hämeenkadun ja Hatanpään valtatie risteyksen suojatiellä syyskuussa 2021 (onnettomuustyyppiksi on määritelty oikealle kääntyminen toisen eteen/kylkeen.)

Lisäksi Hämeenkadun välittömässä läheisyydessä, Aleksanterinkadulla, on tapahtunut kaksi loukkaantumiseen johtanutta onnettomuutta jotka ovat myös jalankulun ja pyöräliikenteen onnettomuuksia (vuosina 2018 ja 2019).

Onnettomuuskausat Hämeenkadulla muodostuvat vilkkaasti liikennöityjen poikkikatujen risteyksiin. Onnettomuudet ovat tyypillisiä risteysonnettomuuksia (kääntymis-, risteämis- ja peräänajo-onnettomuudet).

Vertailukohteenä tarkasteltiin myös pelastuslaitoksen tietoon tulleita onnettomuuksia vuosilta 2018–2021. Pelastuslaitoksen tietojen mukaan Hämeenkadulla on tapahtunut yhteensä 14 onnettomuutta kyseisellä ajanjaksolla. Näistä 9 kpl puuttui poliisin aineistosta. Yhdessä onnettomuudessa oli osallisena jalankulkija ja se tapahtui Keskustorin kohdalla vuonna 2019. Lisäksi aineistossa oli kahden onnettomuuden osalta kirjattu osalliseksi muu kevyt kulkuväline. Nämä onnettomuudet tapahtuivat Näsilinnankadun sekä Kuninkaankadun liittymissä vuonna 2021.

** Onnettomuustarkastelussa on myös huomioitava virallisen onnettomuustilaston puutteet. Tieliikenneonnettomuuksien tilastoinnin peittävyys kuolemaan johtaneiden onnettomuuksien osalta on sataprosenttinen (Huom! sairaskohtauksiin kuolleet poistetaan tilastoista). Loukkaantumisten osalta on sen sijaan arvioitu, että tilaston kattavuus on vain noin 20–30 % ja omaisuusvahinko-onnettomuuksien osalta vieläkin heikompi. Huonoin peittävyys on yksittäisonnettomuuksissa loukkaantuneista polkupyöräilijöissä.*

Pääosin poliisin tilastojen puutteellisuudet johtuvat joko siitä, etteivät onnettomuudet tule lainkaan poliisin tietoon (ei soiteta 112) tai siitä että poliisi ei käy onnettomuuspaikalla (tilanteen saattaa hoitaa esim. pelastuslaitos tai rajavartiolaitos). Puuttuvista loukkaantumiseen johtaneista onnettomuuksista valtaosa on lieviä loukkaantumisia, sillä tieliikennelaki velvoittaa ilmoittamaan onnettomuudesta poliisille vain, jos henkilö on loukkaantunut vakavasti.

Tieliikenneonnettomuudet Hämeenkadulla 2017–2021

Nopeusrajoitusuudistuksen asukaspalautteet

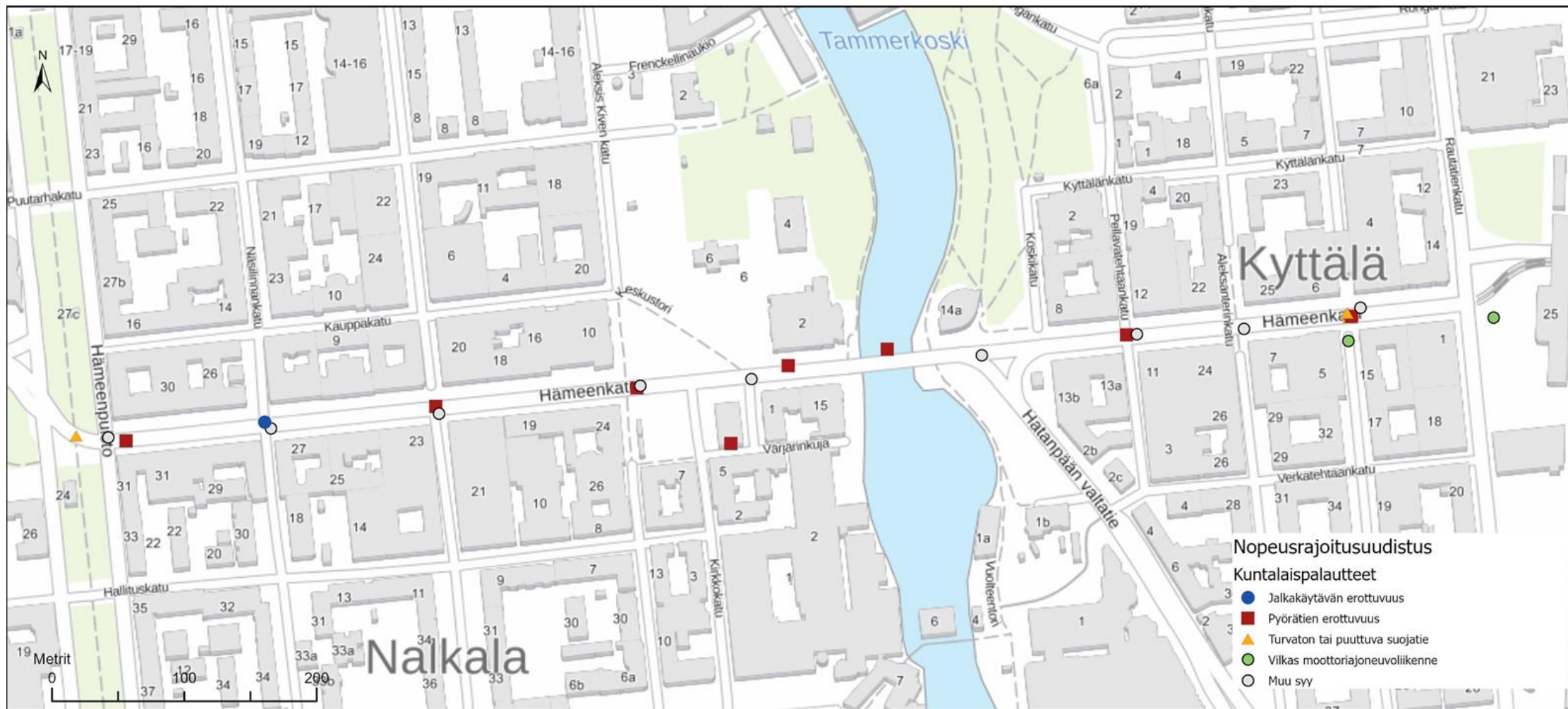
Vuoden 2020 nopeusrajoitusuudistuksen yhteydessä on teetetty asukaskysely, jonka tuloksia on hyödynnetty työssä. **Hämeenkadulle kohdistettuja palautteita on nopeusrajoitusuudistuksen yhteydessä tehdyssä asukaskyselyssä saatu noin 20 kappaletta. Palautteissa korostuu tarve kulkumuotojen selkeämmälle erottelulle sekä turvallisemmille kadunylityspaikoille.**

Pyöräteiden liikennettä häiritsevät tekijät, kuten pyörätiellä kulkevat jalankulkijat, on koettu haastavaksi. Pyöräilijöiden ja kävelijöiden matkanteon sujuvuutta heikentävät myös jakeluautojen pysäköiminen jalankulku ja pyöräilyväylille. Lisäksi palautteissa nousee esiin pyöräkaistoilla seisovat jalankulkijat, jotka odottavat joukkoliikenteen vuoroa pysäkin kohdalla. Pyöräilyn sujuvuushaasteiden lisäksi pyöräilijöiden paikka Hämeenkadulla on muutamissa kommentteissa todettu epäselväksi. Näissä palautteissa pyöräliikenteen järjestelyt on koettu sekavaksi ja vastaajat kokevat ettei pyöräilijälle ole osoitettu riittävän selkeästi oikeaa paikkaa.

Palautteissa välittyvät kokemukset moottoriajoneuvoliikenteen korkeista ajonopeuksista. Kadunylityspaikoista Hämeenpuiston varren suojateille on kohdistettu havainto ettei ajoneuvoliikenne pysähdy suojateiden eteen antamaan tietä jalankulkijoille. Tienylityspaikoista Hämeenkadun ylittävä suojatie Tuomiokirkonkadun kohdalla on saanut osakseen muutaman kommentin. Tässä kohtaa koetaan olevan paljon jalankulkuliikennettä, minkä vuoksi koetaan suojatieratkaisun olevan tarpeen.

Nopeusrajoitusuudistuksen asukaspalautteet kartalla

Hyvinvointikysely

Tampereen kaupunki on toteuttanut alkuvuonna 2021 hyvinvointikyselyn. Kyselyllä kartoitettiin tamperelaisten kokemustietoa hyvinvoinnista ja asuinalueista. **Tämän työn yhteydessä on tarkasteltu hyvinvointikyselyn raportin yhteenvetoja sekä Hämeenkadulle kohdistettuja liikenneaiheisia vastauksia, joita kyselyn vastauksista löytyy vajaa 360 kappaletta***. Kyselyyn vastasi 4500 täysi-ikäistä tamperelaista. Kysely tuotti karttamerkin­­töjä eri puolille Tamperetta yhteensä yli 21 000 kpl.

Yleisesti koko Tampereen alueelta kyselyn tuloksena on tunnistettu, että tamperelaisten turvallisiksi ja viihtyisiksi kokemat paikat painottuvat erilaisille viheralueille. Monet sijaitsevat lisäksi erilaisten vesistöjen äärellä. **Hämeenkadun läheisyydessä tällaisina merkintöinä korotuvat Koskipuisto sekä Hämeenpuisto.**

Vastaavasti koko Tampereen alueelta kyselyssä tärkeiksi kohtaamispaikkoina korostuvat erilaiset ravintolat, kahvilat, kaupat sekä kauppakeskukset. Vastauksissa nousevat esiin erityisesti kauppakeskukset Ratina sekä Hervannan Duo ja Hämeenkadun varrella Kauppahalli. **Hämeenkadun kohtaamispaikkoina on tunnistettavissa lisäksi Keskustori sekä Koskipuisto. Kuitenkin Keskustori on lisäksi saanut runsaasti merkintöjä turvattomana ja viihtyisyyttä haittaavana paikkana. Samanaikaisesti Keskustori on saanut merkintöjä tärkeänä harrastepaikkana.**

Turvattomuutta aiheuttavana tekijänä kyselyssä on tunnistettu erityisesti häiritsevästi käyttäytyvät ihmiset. Tällaisina kohteina Tampereella korostui Keskustorin lisäksi, Tullin alue ja Hervannan Duon läheisyys. Turvattomuutta aiheuttavat myös autojen korkeat nopeudet ja läpiajoliikenne eri puolilla kaupunkia.

Karttamerkin­­nät paikasta, jossa liikenne tai liikennejärjestelyt aiheuttaa haittaa tai turvattomuutta, jakautuvat Hämeenkadulla selkeästi risteysten tuntumaan ja Keskustorin kohdalle. Katujen risteyksistä korostuvat Hämeenkadun ja Kuninkaankadun risteys sekä Hämeenkadun ja Hatanpään valtatie­­n risteys.

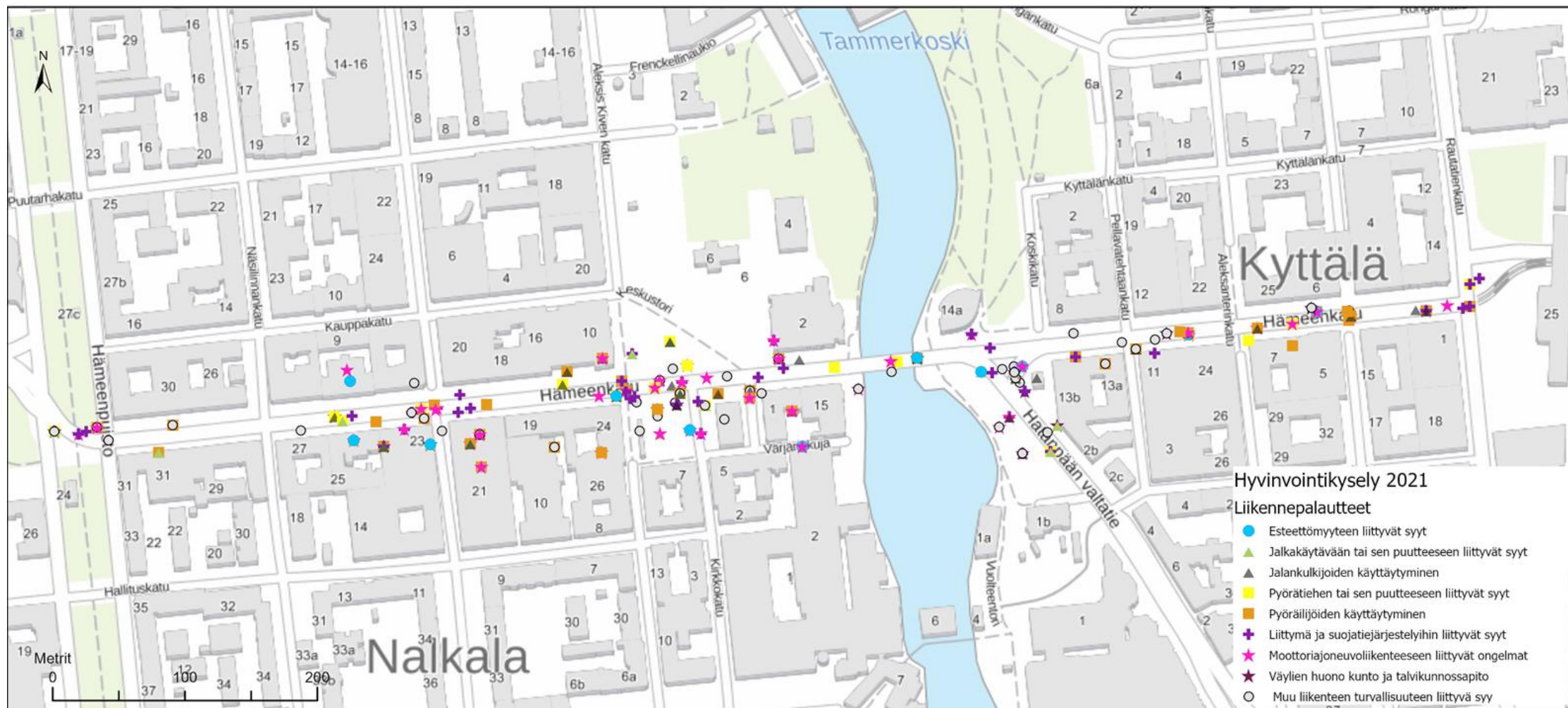
Hämeenkadun liikennepalautteissa korostuvat suojateiden ja ylityspaikkojen turvallisuus, pyörätien puutteelliset merkinnät, moottoriajoneuvoliikenteen ajonopeudet ja Keskustorille kääntyvien ajoneuvojen piittaamattomuus jalankulkijoita ja pyöräilijöitä kohtaan, sekä jalankulku ja pyörä­­väylille pysäköidyt ajoneuvot.

Tienylityspaikkojen osalta on kommentoitu mm. ylityspaikkoja kävelykatujen jatkeena ja toivottu ylityspaikkojen muuttamista suojateiksi. Ylityspaikoista on lisäksi kirjattu kommentti, jonka mukaan ikäihmiset eivät uskalla ylittää ylityspaikkoja. Lisäksi ylityspaikat koetaan turvattomiksi linja-autojen ylinopeuksien ja runsaiden jalankulkijavirtojen vuoksi. Vastausten joukossa on myös kommentteja väistämissääntöjen huonosta tuntemuksesta.

Tamperelaiset ovat myös kommentoineet Hämeenkadun jalankulku- ja pyöräilyväylille pysäköidyistä jakelu- ja huoltoajoneuvoista, niiden estäessä pyöräteillä ajon. Vastausten joukossa on myös palautteita jalankulkijoiden liikkumisesta pyöräkaistoilla ja pyöräilijöiden ajamisesta jalkakäytävällä koska pysäkeillä linja-autoa odottavat seisovat pyörä­­väylällä. Yleisenä näkemyksenä vastauksissa korostuu, että pyöräteiden ja jalankulkuväylien erottelu ei ole nykyisin riittävän selkeä, minkä vuoksi käyttäjät eivät löydä omalle väylälleen. Pyöräkaistojen käytettävyyttä heikentää myös talvikunnossapidon laatu.

** Koska kysely on toteutettu vuonna 2021, näkyy Hämeenkadun liikenneaiheisissa vastauksissa useita kommentteja tyytymättömyydestä tietyjärjestelyihin ja niiden jatkuviin muutoksiin. Tietöihin liittyvät kommentit eivät kuitenkaan ole kadun nykytilaa kuvaavia vastauksia, joten niiden tarkastelu on jätetty tämän työn ulkopuolelle.*

Hyvinvointikyselyn 2021 palautteet Hämeenkadulla

Kunnossapitopalautteet 1/2

Työssä on tarkasteltu Hämeenkadulle osoitettuja kunnossapitopalautteita aikaväliltä 5.1.2021–18.1.2022. Tarkastelujaksolla Hämeenkadulle on osoitettu 39 kpl karttamerkittyä palautetta. Palautteet painottuvat kauppahallin ja Rautatienkadun väliselle alueelle. Muutama palaute on kohdistettu kadun länsipäähän.

Palautteiden teemat jakautuvat pääsääntöisesti pyöriteiden havaittavuuden, kunnossapidon laadun ja liikenteen ohjauksen välille. Kunnossapitoon liittyviä palautteita on kirjattu vajaa puolet (yhteensä 16 kpl). Suurin osa kirjatusta palautteista liittyvät pyöriteiden talvikunnossapidon heikkoon laatuun. Pääosin palautteet liittyvät puutteelliseen auraukseen. Joukossa on myös palautteita hiekoituksen määrästä. Joukossa on yksi palaute Hatanpään valtatie ylittävstä suojatiestä, jossa kerrotaan suojateiden olevan liukkaita. Pyöriteiden talvikunnossapitoon liittyvät palautteet sijoittuvat Tammerkosen itäpuolelle. Muutama kunnossapitoaiheinen palaute kertoo puutteellisesta siisteydestä: pyörätien laatua heikentävänä tekijänä mainitaan pyörätiellä olevat lasinsirut.

Kunnossapitopalautteet 2/2

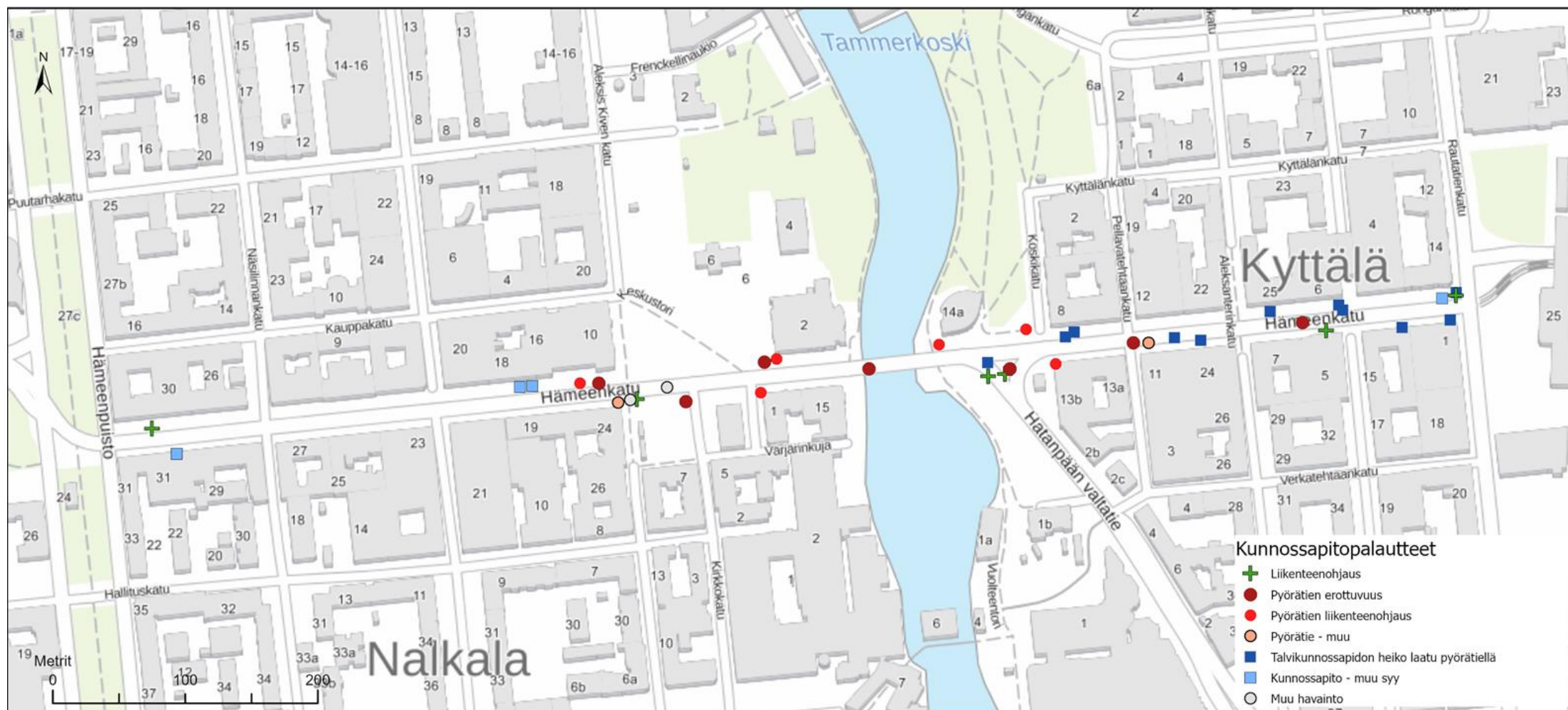
Toinen selkeä palautteista välittyvä teema on pyöräteiden heikko erottuminen. Tähän liittyviä palautteita on merkitty 13 kpl. Kommentit jakautuvat Kuninkaankadun ja Tuomiokirkonkadun välille. Palautteissa korostuu pyörätien erottumattomuus materiaalieroin sekä liikennemerkein. Palautteet jakautuvat näiden kahden teeman välille melko tasaisesti. Palautteiden mukaan liikenteenohjauksessa ja siten pyöräteiden havaittavuudessa on puutteita. Joitakin pyörätien merkkejä puuttuu esimerkiksi toisesta suunnasta kuljettaessa. Pyöräteiden korostamista materiaalieroin on useassa kommentissa toivottu. Pyörätien liikenteenohjauksen puutteet vaikuttavat siihen että pyöräilyväyliä ajetaan väärään suuntaan ja pyöräväylällä kulkee jalankulkijoita. Pyörätiellä olevien kävelijöiden lisäksi palautteissa on mainittu pysäkeillä odottavat jalankulkijat sekä pyörätielle pysäköidyt jakeluautot. Palautetta on kirjattu myös pysäkkien vaikutuksesta näkemäesteenä.

Kirjatuissa palautteissa yhtenä yhtenäisenä teemana korostuvat liikenteenohjaukseen liittyvät palautteet. Palautteita on kirjattu liikennemerkkien näkyvyydestä, kunnosta ja tarpeellisuudesta (osa rakentamisen aikaisia). Kommenteissa ei ole selkeitä kasaumia havaittavissa, vaan ne jakautuvat eri puolille Hämeenkatua.

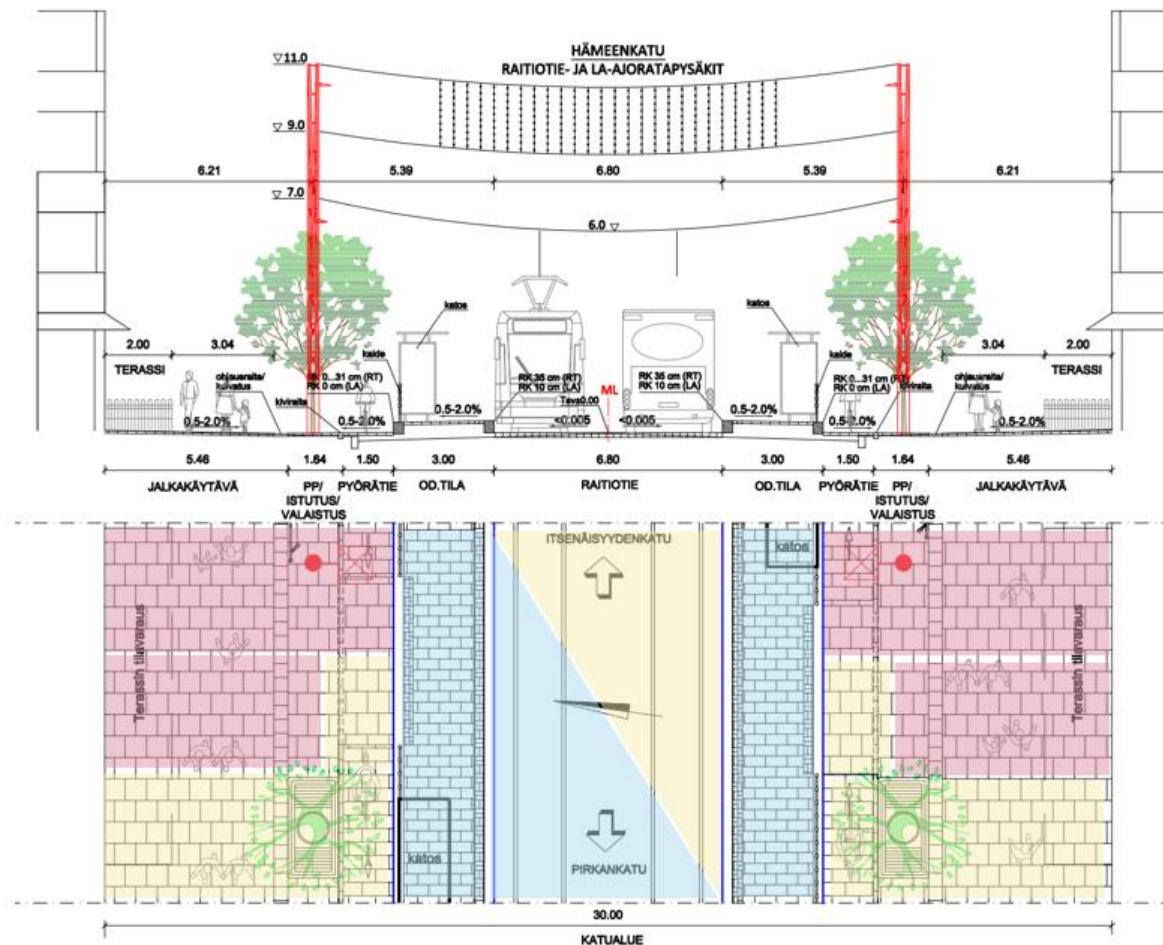

Kuva: Visit Tampere / Opa Latvala

Hämeenkadun kunnossapitopalautteet kartalla

Kunnossapidon vastuualueet

Puhtaanapito

- Lian, lehtien, roskien, rikkaruohojen ja irtonaisten esineiden poisto
- Kasvillisuuden siistiminen
- Kiskouran puhtaanapito TRO:lle
- Yhteiskäyttöpysäkit TRO

Talvikunnossapito

- Lumen ja jään poisto
- Liukkauden torjunta
- Hiekoitushiekan poisto
- Jalkakäytävälle u ja sen viereen aurattujen lumivallien poiskuljetus
- Katuojien ja sadevesikourun pitäminen lumettomana ja jäättömänä
- Raitiotiepysäkki

Muu kunnossapito

- Päällysteenkorjaus
- Kadun kalusteiden hoito, liikennemerkkien ja opasteiden hoito
- Puiden hoito kaupunki
- Valaistus ja siihen kuuluvat sähköjärjestelmien kunnossapito kaupungin vastuulla
- Raitiovaunupysäkit TRO rakenteellinen kunnossapito

	JALKAKÄYTÄVÄ	ISTUTUS/ VALAISTUS	PYÖRÄTIE	ODOTUSTILA	RAITIOTIE	ODOTUSTILA	PYÖRÄTIE	ISTUTUS/ VALAISTUS	JALKAKÄYTÄVÄ
Puhtaanapito	KIINTEISTÖ			TRO	KAUPUNKI / TRO	TRO	KIINTEISTÖ		
Talvikunnossapito	KIINTEISTÖ	KAUPUNKI	TRO	KAUPUNKI / TRO	TRO	KAUPUNKI	KAUPUNKI	KAUPUNKI	
Muu kunnossapito	KAUPUNKI			TRO	KAUPUNKI / TRO	TRO	KAUPUNKI		

TRO = Tampereen Raitiotie Oy

2.2. Käyttäjätutkimus

Käyttäjätutkimuksen työvaiheita olivat:

- *Kuntalaiskysely ylityspaikoista*
- *Suojateiden ja ylityspaikkojen havainnointitutkimus*
- *Vuorovaikutteiset kävelyt eri vuodenaikoina*
- *Palvelupolun tarkastelu*

Asukaskysely ylityspaikoista

Osana käyttäjätutkimusta toteutettiin verkkokysely, jolla kerättiin käyttäjäkokemuksia Hämeenkadun ylityspaikoista. Kysely oli avoinna 26.4.–16.5.2022 välisenä aikana. Kyselyyn saatiin yhteensä 1 313 vastausta.

Vastaajista 6 % (n=80) mainitsi liikkumiseen vaikuttavasta rajoitteesta tai esteestä. Ikääntyneiden (yli 60-vuotiaat) osuus vastaajista oli 13 %. Vastaajajoukossa korostuivat erityisesti nuoret ja työikäiset vastaajat.

Kyselyllä kartoitettiin vastaajien käyttökokemuksia ylityspaikoista. Ylityspaikkoja käyttäneiltä kysyttiin avoimella kysymyksellä kokemuksia ylityspaikoista, kun taas vastaajilta, jotka vastasivat ”Ei” tai ”En osaa sanoa” kysyttiin mielikuvia. **Kyselyn tulokset osoittavat, että mielikuvat ylityspaikoista ovat huomattavasti negatiivisempia kuin todelliset kokemukset.**

Ylityspaikoissa **positiiviseksi** nähtiin erityisesti niiden nopeuttava ja sujuvoittava vaikutus liikkumiseen. Positiivisissa vastauksissa tuotiin useasti esiin kuitenkin haastekohtia, kuten ylityspaikkojen havaittavuus, pyöräkaistojen havaittavuus tai huomiot muiden jalankulkijoiden osaamattomuudesta käyttää ylityspaikkoja (arkuus, liikennesäännöt/väistämisvelvollisuudet).

Ylityspaikoissa **negatiivisiksi** nähtiin yllä olevien lisäksi mm. opastuksen ja informoinnin puute ylityspaikoista, ajoneuvojen liikennekäyttäytyminen ja ylinopeudet sekä yleinen turvattomuuden tunne käyttää ylityspaikkoja.

Kyselyn tuloksia on tarkemmin avattu raportin liitteessä 1.

Ylityspaikkojen havainnointitutkimus

Ylityspaikkojen havainnointitutkimuksella havainnoitiin ylityspaikkojen liikennekäyttäytymistä ja turvallisuutta. Aineistokatsauksen perusteella havainnointiin valittiin kuusi kohdetta, kolme ylityspaikkaa ja kolme suojatietä. Tutkimuksella pyrittiin havainnoimaan kohteiden käyttäjämäärää ja -jakaumaa sekä mahdollisia häiriötilanteita, joita kadun ylitystilanteissa tapahtuu. Havainnoinnit suoritettiin suojatie–ylityspaikka-pareina 20 minuutin jaksoissa arkisin aamu- ja iltapäivien aikana.

Havainnoinnin kohteet:

- Kuninkaankadun ylityspaikka ja Aleksis Kiven kadun suojatie
- Hämeensillan itäpään ylityspaikka Hatanpään valtatie risteyksessä ja Pellavatehtaankadun suojatie
- Tuomiokirkonkadun ylityspaikka ja Rautatienkadun suojatie

Keskeisimpiä havaintoja:

- Ylityspaikoilla havaittiin puutteita liikennesääntöjen tuntemuksessa (tietämättömyys väistämisvelvollisuudesta) moottoriajoneuvoliikenteeseen nähden.
- Jalankulkijat eivät havainneet pyöräilijää tai olettivat väistämisvelvollisuuden kuuluvan pyöräilijälle.
- Suojateillä ja ylityspaikoilla pyörätie tukkeutui ylitysvuoroa odottavista jalankulkijoista.
- Suojateillä punaisia päin käveleminen oli yleisin häiriömuoto.
- Osoitettujen kadunylityspaikkojen ulkopuolisilla alueilla katua ylitettiin eniten Sokoksen pääovien edestä.
- Ikääntynyt jalankulkijat harkitsivat ja seurasivat muita jalankulkijoita pidempään ympäröivää liikennettä ennen kadun ylitystä.

Kohdekohtaiset havainnot on esitelty tarkemmin raportin liitteessä 2.

Vuorovaikutteiset kävelyt eri vuodenaikoina

Käyttäjätutkimukseen kuului kaksi vuorovaikutteista kävelyä, jotka ajoittuivat talvikaudelle (maaliskuu 2022) ja kesäkaudelle (elokuu 2022).

Kävelyiden aikana havainnoitiin hankkeen kohderyhmien käyttäjätarpeita, liikenneympäristön haasteita ja kunnossapidon toteutumista, mutta myös lisättiin kävelylle osallistuvien ymmärrystä suunnitteluratkaisuista ja kunnossapidon periaatteista. Kävelyiden aikana tehdyt havainnot keskittyvät esteettömyyden toteutumisen havainnointiin.

Kävelylle kutsuttiin mukaan joukko eritaustaisia ikäihmisiä ja henkilöitä, joilla on jokin liikkumista haittaava rajoitus tai este. Kävelyillä olivat mukana kaupungin liikennesuunnittelun, kunnossapidon, hyvinvointipalveluiden ja sivistyspalveluiden, Tampereen Raitiotie Oy:n ja konsultin edustajat.

Talviajan vuorovaikutteinen kävely 21.3.2022

Päivän sää oli aurinkoinen, lumet olivat pääosin sulaneet ja varjoisissa kohdissa oli märkää. Väylät olivat pölyisiä ja niillä oli hiekoitussepeleitä sekä joitakin lumi- ja sepelikasoja. Kävelyyhän osallistuneiden Hämeenkadulla liikkumiseen vaikuttavat eniten valo-ohjattujen suojateiden sijainnit sekä talvikunnossapidon tilanne. Kävelylle osallistuneet eivät olleet juurikaan käyttä ratikkaa.

Kadun ylittäminen

- Hitaasti, apuvälineen tai opaskoiran kanssa liikkuvat ylittävät kadun vain suojateitä pitkin. Jalankulkijoiden vihreät valot ovat kuitenkin liian lyhyet, jotta sen aikana ehtisi kokonaan kadun yli. Suojateiden väliset etäisyydet ovat pitkiä, mikä vaikeuttaa olennaisesti Hämeenkadun ylitystä pääsemistä. Hatanpään valtatie risteyksessä koettiin turvattomaksi heikkonäköiselle, sillä siinä on vilkas liikenne moneen suuntaan kaikkien kulkumuotojen osalta.
- Näkevänkin oli vaikea havaita ylityspaikat, ja ne on mahdollista havaita lähinnä viistetyn reunakiven ansiosta. Ylityspaikat eivät palvele heikkonäköistä tai hitaasti liikkuvaa henkilöä, sillä hänen ei ole mahdollista havaita muuta liikennettä riittävän hyvin tai ehtiä kadun yli turvallisesti. Ylityspaikkojen yksi varoituslaattarivi ei ole tunnistettavissa kepillä tai jalalla ja se sijaitsee liian lähellä ajorataa.

Talvikunnossapito

- Talvella lumi, jäiset urat ja liukkaus vaikeuttavat kulkua. Kulkeminen käy entistä hitaammaksi ja siihen on keskityttävä. Apuvälineiden kanssa liikkuminen on paikoin ollut liki mahdotonta. Ajoradan reunoille ja ratikkakiskojen ympärille muodostuu polanteita, joiden yli on vaikea päästä apuvälineen kanssa.
- Hiekoitussepele peitti alleen väylien materiaalierot, varoittavat laatat sekä ylityspaikkatarrat.

Pyöräliikenne

- Pyörätiet oli hyvin vaikea havaita, sillä väylä ei erottunut jalkakäytävästä. Kävelyyhän osallistuneilla oli monin paikoin epäselvää, missä pyörätie kulkee ja mihin suuntaan sitä kuuluu ajaa. Ilman kourua tai tasoeroa opaskoira (eikä näkövammainen) tunnistaa, missä pyörätie kulkee.
- Pyöräteitä ei oltu puksuttu, joten pyöräilijät ajoivat mieluummin leveällä jalkakäytävällä. Jakeluautoja ja takseja pysäköi pyöräväylille, joten pyöräilijöiden oli paikoin pakko ajaa jalkakäytävän puolelle. Pyöräilijät ja sähköpotkulautailijat ajavat jonkin verran jalkakäytävällä ja väärään suuntaan. Pyöräilijöiden ja sähköpotkulautojen korkeat nopeudet aiheuttivat turvattomuuden tunnetta.

Joukkoliikenne

- Raitiovaunujen havaitseminen on yleensä mahdollista äänen, värin sekä valojen perusteella. Hälyisessä tai meluisassa ympäristössä ratikkaa ei välttämättä kuule. Ratikkapysäkkien välimatkat koettiin pitkiä. Osuudella, jossa liikennöi kaksi ratikkalinjaa, heikkonäköinen tiedä, kumman linjan ratikkaan nousee. Ratikan oville suunnistautuminen sekä se, että ovet eivät pidä sulkeutuessaan varoitusääntä, koettiin haasteelliseksi.
- Palvelubussin tärkeyttä korostettiin ja harmiteltiin bussipysäkkien poistumista ratikan tieltä, etenkin Tuulensuusta. Keskustorin bussiterminalissa oikealle pysäkillä suunnistautuminen koettiin vaikeaksi. Kaikille ei ole mahdollista kiertää pitkiä matkoja etsien oikeaa pysäkkiä.

Kesäajan vuorovaikutteinen kävely 30.8.2022

Sää oli hyvä ja aurinkoinen. Kulkuväylällä ei ollut irtonaisia esteitä, muita liikkuja oli normaali määrä arkipäivänä.

Kadun ylittäminen

Sekä näkövammaiset että liikkumisesteiset kokivat kadunylityspaikat ongelmallisina ja vaarallisina.

- Näkövammaisen on kadunylityspaikassa väistämiselvöllinen muuhun liikenteeseen nähden ja ei pysty vamman vuoksi havainnoimaan muuta liikennettä ja turvallisesti ylittämään katua.
- Liikkumisesteisille ongelmia aiheuttaa muita ylittäjiä hitaampi liikkuminen ja pelko, ettei ehdi kadun yli ajoissa pois muun liikenteen ”jaloista”.

Merkittävimpana yksittäisenä ongelmana koettiin Hatanpään liittymän ylitys (suojatie), joka tuntui kaikista kävelykierrokselle osallistuneista turvattomalta.

- Turvattomuutta aiheuttaa erityisesti liittymän laajuus ja tietynlainen jäsentymättömyys sekä tummuuskontrastien puute.
- Liittymän suojatiet on varustettu näkövammaisten ohjauslaatoilla. Niissä todettiin kuitenkin ongelmia ohjaavuudessa mm. raitiotiekiskojen kohdalla.

Reunakivet ja varoitusalueet kadunylityksissä todettiin hyviksi ja toimiviksi.

Pyörätie ei erotu näkövammaiselle kadunylityksessä lainkaan (tummuuskontrastina/keppiin/jalkaan)

Kadun linjaosuudet

Kadun linjaosuudet koettiin pääosin turvallisina. Hämeenkadun terassit olivat hyvin aidattuja ja kadun muut toiminnot eroteltu omille alueilleen. Linjaosuuksilla näkövammaisen hyödyntää raitiotien kulkuääntä orientoitumiseen. Näkövammaisen on mahdollista hyödyntää myös Hämeenkadun kivikourulinjaa. Linja ei kuitenkaan aja ohjaavan laatan asemaa kaikilla osuuksilla (mm. keskustori). Hämeenkadun pohjoispuolta pidettiin yleisesti parempana reittinä erityisesti näkövammaisille, koska tällä puolella ylittettäviä ajoratoja on eteläpuolta vähemmän.

Pyöräliikenne ja potkulaudat

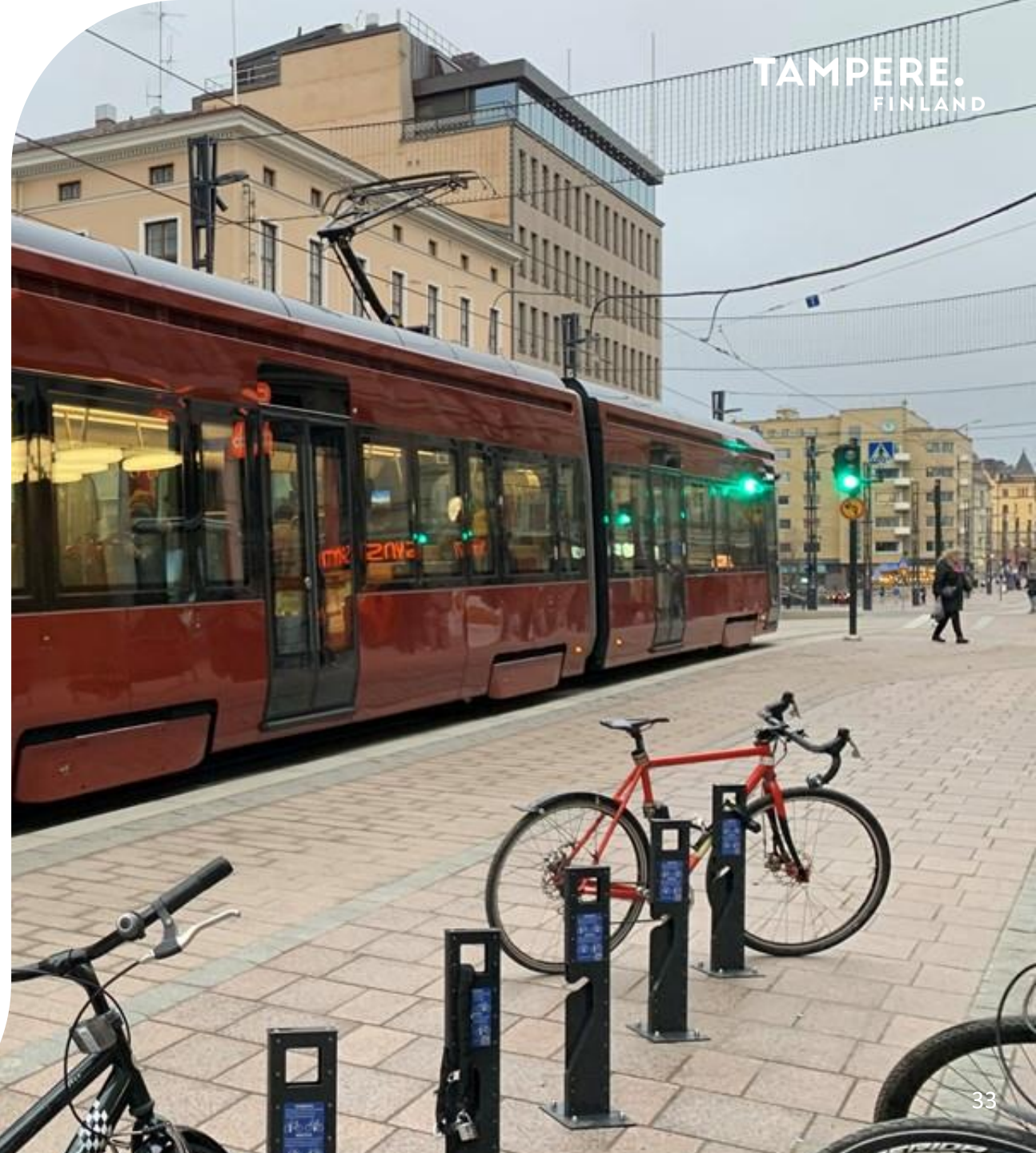
Pyöräliikenne ja erityisesti potkulaudat koettiin käyttäjien kannalta pelottavina ja vaarallisina. Monet potkulautailijat ajavat jalkakäytävällä. Lisäksi potkulaudat olivat myös useassa kohtaa pysäköitynä jalkakäytävälle aiheuttaen törmäysvaaraa näkövammaisille.

Raitiotiepysäkin palvelupolun tarkastelu

Hankkeessa toteutettu raitiotiepysäkin palvelupolkutarkastelu keskittyi Kauppahallin ympäristöön. Palvelupolussa tarkasteltiin valittureitti, joka jaettiin kosketuspisteiden avulla lyhyempiin osiin. Kukin palvelupolun osa arvioitiin esteettömyyden ja turvallisuuden toteutumisen näkökulmasta hankkeen kohderyhmien käyttäjätarpeet huomioiden. Tarkastelu toteutettiin vuorovaikutteisesti liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden ja heidän avustajien kanssa. Työvaiheen tuloksena on tunnistettu valitun reitin esteettömyyden ja turvallisuuden kehittämistarpeet.

Tarkastellun palvelupolun osat:

- Lähtö Kauppahallilta
- Reittivalinta kohteeseen (raitiotiepysäkki Keskustori A)
- Kulkuväylä, opasteet, liikenteen havainnointi
- Kadun ylittäminen
- Saapuminen ratikkapysäkille
- Ratikan saapuminen ja pysähtyminen

Palvelupolkutarkastelu Kauppahallin sisäänkäynniltä Hämeenkadun pohjoispuolen ratikkapysäkille

Tarkastelupäivänä (30.8.2022) sää oli hyvä ja aurinkoinen. Kulkuväylällä ei ollut irtonaisia esteitä, muita liikkujia oli normaali määrä arkipäivänä.

Palvelupolkutarkasteluun osallistui yksi pyörätuolia käyttävä henkilö sekä kaksi näkövammaista valkoisen kepin kanssa kulkevaa henkilöä.

Lähtö ja reitin valinta kohteeseen

- Näkövammaiset liikkujat valitsivat reitin raatihuoneen kohdalla olevan valo-ohjatun suojatien kautta, koska eivät uskalla ylittää katua ylityspaikoilta. He kulkivat oikeassa reunassa (rakennusten seinän vierestä) ja kokivat kulkemisen turvalliseksi, paitsi suojatien edessä, jossa tulee ylittää myös pyöräliikenteen väylä.
- Pyörätuolia käyttävä henkilö valitsi myös valo-ohjatun reitin, koska piti ylittämistä yksinkertaisempina. On huomioitava, että tarkastelussa pyörätuolia käyttävä kulki avustajan kanssa.

Kadun ylitys

- Näkövammaiset liikkujat kokivat kadun ylittämisen liikennevalloista turallisena. Tarkasteluun osallistunut henkilö ylitti kadun suhteellisen nopeasti, joten vihreän valon kesto ei tuottanut ongelmia. Liikenteen havainnointi tapahtuu pääasiassa kuuloaistin avulla.
- Pyörätuolilla kadun ylitys valo-ohjatusta liittymästä sujui ongelmitta, pyöräilijöiden havaitseminen voi olla hankalaa.

Saapuminen ratikkapysäkille

- Näkövammaiset liikkujat pystyvät suunnistamaan suojatien jälkeen oikeaan suuntaan taktiiliopasteen avulla. Tarkasteluhetkellä pysäkillä oli vain muutama ihminen joten eteneminen oli ripeää, tungoksessa täytyy odotella ihmisten väistymistä pois tieltä heidän kulkiessaan. He liikkuvat pääasiassa kuulo- ja tuntoaistin varassa ovea kohti.
- Ratikkapysäkille saapuminen sujui pyörätuolilla ongelmitta.

Raitiovaunun saapuminen ja pysähtyminen

- Näkövammaiselle raitiovaunujen havaitseminen on mahdollista pääasiassa äänen perusteella. Melussa ratikan tuloa ei välttämättä kuule. Kun ratikka on kohdalla, on näkövammaisena luotettava siihen, että vaunun ovi on taktiiliopasteen kohdalla. Aina näin ei ole. Kuuloaistin perusteella näkövammaiset koittavat selvittää, milloin pysäkille jäävät ovat tulleet ulos ja voi itse mennä sisälle.
- Raitiovaunun käyttäminen on pyörätuolia käyttävälle ongelmattonta, sillä vaunu pysähtyy aivan laiturin viereen ja vaunun lattia on pysäkin tasossa.

Nykytilatarkastelun yhteenveto

Aineistokatsauksen ja käyttäjätutkimusten perusteella Hämeenkadun suurimmat haasteet ovat talvikunnossapidon heikko laatu, kadunylityspaikkojen toimimattomuus liikkumis- ja toimimisesteisille sekä pyörätien heikko erottuvuus jalkakäytävään nähden.

Talvihoidon ongelmana on puutteellinen lumen ja hiekanpoisto erityisesti jalankulku ja pyöräytiltältä sekä paikoin myös ajoradan reunoilla ja ratikkakiskojen ympärillä, joihin muodostuu polanteita. Talvihoidon ongelmat tulivat esille sekä kaupungin kunnossapidon palautejärjestelmästä että työn yhteydessä järjestetyllä talvikävelyllä. Talviaikaan kadun pintaan kerääntynyt lumi, jää ja hiekoitussepele vaikeuttavat erityisesti liikkumis- ja toimimisesteisten liikkumista kadulla. Erityisesti hiekoitushiekan todettiin peittävät alleen kadun pintamateriaalieroja ja heikentävät tätä kautta mm. jalankulun ja pyöräliikenteen väylien erottumista toisistaan. Kaupungin kunnossapidon palautejärjestelmästä saadut palautteet painottuvat kadun itäosaan. Käyttäjäkävelyllä vastaavaa laatueroa itä- ja länsipuolen välillä ei havaittu.

Kadunylityspaikkojen osalta mielipiteet ja kokemukset jakaantuvat. Niitä aktiivisesti käyttävät pitävät kadunylityspaikkoja kulkua sujuvoittavana ja kätevinä. Ne, jotka eivät käytä tai ole vielä käyttäneet ylityspaikkoja suhtautuvat niihin huomattavasti varauksellisemmin.

Liikkumis- ja toimimisesteiset eivät koe kadunylityspaikkoja turvallisina. Erityisesti näkövammaiset eivät uskalla ylittää katua, koska he ovat lain mukaan väistämisvelvollisia, mutta eivät pysty havaitsemaan kadulla olevaa liikennettä. Ylityspaikkoihin liittyvän verkkokyselyn sekä kadulla tehtyjen havaintojen perusteella väistämissäntöjä ja toimintatapoja ei ole vielä kaikilta osin omaksuttu.

Kävelykierrosten ja palvelupolkutarkastelujen perusteella Hämeenkadun valo-ohjatut kadunylitykset koetaan liikkumis- ja toimimisesteisten näkökulmasta turvallisempina kuin ylityspaikat. Merkittävin syy on liikennevalon tuoma turvattu kadunylitys sekä äänimajakat, jotka ylittämisen lisäksi mahdollistavat kadunylityspaikan löytämisen. Talvikävelyllä kaikki käyttäjät eivät ehtineet vihreän jalankulkuvaiheen aikana kadun yli.

Pyörätien heikko erottuvuus jalkakäytävästä aiheuttaa saatujen palautteiden sekä tehtyjen havaintojen perusteella läheltä piti -tilanteita. Tilanne korostuu erityisesti pysäkkien ja kadunylitysten kohdilla, joissa on muuhun katuosuuteen nähden enemmän poikittaista jalankulkuvirtaa. Näissä kohdissa erityisesti jalankulkijat ajautuvat usein huomaamattaan pyörätielle. Palautetta on myös annettu pyörätielle pysäköivistä jakeluautoista.

3. Viestintäkampanja

Muuttuva Tampere

Tule seuraamaan, miten Tampere uudistuu!
Tampereen kaupunki | maankäytön & kaupunkiympäristön suunnittelu ja keskustan kehitysohjelma #muuttuvatampere
linktr.ee/muuttuvatampere

MUUTTUVA
TAMPERE

Ylityspaikat

Vaikuta

Termit
tutuksi!

Sanasto

MUUTTUVA
TAMPERE

JULKAISU

Miten
ylitysp

Tarinasi 21h

YLITYSPAIKAT OTETTU
HALTUUN?

Jep, testasin ekan
kerran 🍷 10%

Tuttu juttu - ovat olleet
jo käytössä 🍷 79%

Vielä kokeilematta 🍷 10%

Joko olet kokeillut, miten
Hämeenkadun puolelta toiselle
pääsee ylityspaikkojen kohdalta?

Viestintäkampanja

Hankkeessa toteutettiin viikoilla 39 ja 40 viestintäkampanja, jolla pyrittiin lisäämään Hämeenkadulla liikkuvien tietoa ylityspaikkojen pelisäännöistä.

Kampanja toteutettiin 26.9.–9.10.2022. Kampanja näkyi eri kanavissa:

- [Tiedote Tampereen kaupungin nettisivuilla](#) (julkaistu maanantaina 26.9.2022)
- [Tamperelehti-lehden artikkeli](#) (26.9.2022)
- [Moro-lehden artikkeli](#) (18.10.2022)
- [Helsingin Sanomien digiartikkeli](#) (19.10.2022)
- Kaupungin työntekijöiden jalkautuminen Hämeenkadulla (tiistaina 27.9.2022 aamulla). Jalkautumisen yhteydessä opastettiin ylityspaikkojen käyttöön sekä jaettiin flyereita ja heijastimia. Flyerit sisälsivät tietoa ylityspaikkojen liikennesäännöistä ja muista Hämeenkadulla liikkumisen pelisäännöistä. Jalkautumisen materiaaleja jaettiin 300 henkilölle. Jalkautuminen yhdisti kaksi viestinnällistä teemaa; Hämeenkadun pelisäännöt ja Valtakunnallisen heijastinviikon.
- Mainosvideo (pituus 10 s.) ylityspaikkojen pelisäännöistä raitiovaunujen mainosnäytöllä (26.9.-9.10.2022) sekä raitiotiepysäkkien digipinnoilla (3.-9.10.2022), mainosvideo
- Viestintäkampanja MuuttuvaTampere -tilillä Instagramissa (26.9.-9.10.2022). Sisälsi yhteensä 3 julkaisua ja 13 tarinaa. Yksittäisessä julkaisussa oli useita kuvia, jotka sisälsivät informaatiota Hämeenkadun ylityspaikoista.

MuuttuvaTampere -tilillä toteutetussa viestintäkampanjassa saatiin kolmella julkaisuilla yhteensä yli 3 150 näyttökertaa ja 170 tykkäystä. Kampanja tavoitti yhteensä noin 1 700 Instagram-tiliä. Erityisesti kampanjalla tavoitettiin alle 40-vuotiaita. Naiset korostuivat tavoitettujen henkilöiden osalta (69 %)

Kuva: Kuvakaappaus MuuttuvaTampere -Instagram-tili

Viestintäkampanjan materiaaleja

Vartooos ny!
Hämeenkadun ylityspaikkojen säännöt haltuun.

Huomaa ylityspaikka
Ylityspaikan kohdalla ei ole suojatie-merkkien. Tunnistat ylityspaikan maallisuista rounakissa.

Varo liikennettä
Odotat ensin, että raittiat, busit, taksit ja huoltoliikenne ovat kulkeneet ohi, jotta voit turvallisesti ylittää Hämeenkadun.

Tarkista pyörätiet ylityksessäsi!
Tarkista ajoradan liikkuvuutta pyörätietä läheksyt ennen kuin lähdet ylittämään. Jalanulkijana väistät pyöräillä ajavia.

Huomioi muut liikkuajat
Jalkien kädän ylittämisen voi olla haastavaa. Kysy ja saajaa rohkeasti apua!

Sitten vain ylittämään!

TAMPERE

Vartooos ny!
Hämeenkadun ylityspaikat helpottavat kadun ylittämistä.

Hämeenkadulla on suojateiden lisäksi jalankulun ja pyöräilyn ylityspaikkoja. Ylityspaikkojen liikennesäännöt poikkeavat suojateista. Tampereen kaupunki kampanjoi ylityspaikkojen käyttöön otamisen puolesta.

Ota Hämeenkadun ylityspaikkojen säännöt haltuun kääntopuoleita.

LISÄTIETOA:
SEURAA MITEN KAUPUNKIYMPÄRISTÖ UUDISTUU TAMPEREELLA.

@MUUTTUVATAMPERE

OTA RATIKKA-KAUPUNGIN LIIKENNESÄÄNNÖT HALTUUN TAMPEREEN RATIKAN KÄYTTÄVILLÄ SOEJILLA.

www.tampereenratikka.fi/
liikenneturvallisuus

TAMPERE

Vartooos ny!
Ota Hämeenkadun ylityspaikkojen säännöt haltuun.

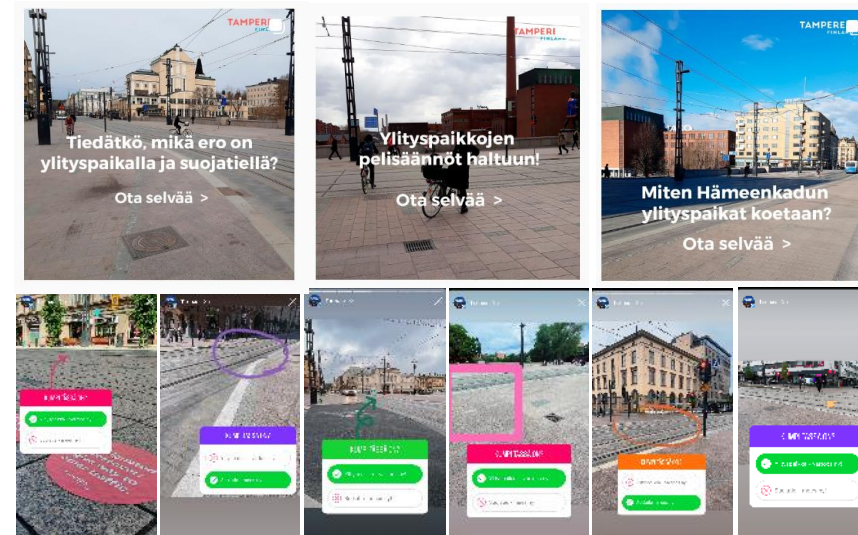
Huomaa ylityspaikka.

Maltti on valttia - varo muuta liikennettä.

Väistä myös pyöräilijöitä.

Sitten vain ylittämään!

SEURAA INSTAGRAMISSA @MUUTTUVATAMPERE

Flyeri

27.9.2022 toteutetussa jalkautumisessa jaettiin kaksipuoleisia flyer-lehtisiä, joissa kerrotaan ylityspaikkojen pelisäännöistä ja Hämeenkadulla liikkumisesta.

Mainosvideo

Viikoilla 39 ja 40 raitiovaunujen mainosnäytöillä ja ratikkapysäkkien digipinnoilla esitettiin 10 sekunnin pituista videota, jossa kannustettiin ottamaan Hämeenkadun ylityspaikkojen pelisäännöt haltuun yksinkertaistetuilla ohjeilla.

Instagram

Viikoilla 39 ja 40 MuuttuvaTampere tilillä Instagramissa julkaistiin kolme julkaisua, jotka kukin sisälsivät useampia kuvia. Kuvien avulla jaettiin informaatiota Hämeenkadun ylityspaikoista. Lisäksi julkaistiin 13 tarinaa, joiden avulla jaettiin tietoa ylityspaikoista, kerrottiin jalkautumisesta Hämeenkadulle, innostettiin kokeilemaan ylityspaikkoja sekä kysyttiin onko ylityspaikkoja käytetty. Lopuksi järjestettiin tietovisa, jossa vastaajat saivat tunnistaa, onko kuvassa esitetty kohde ylityspaikka vai suojatie.

Huomioita lukijakommenteista

Mikä seuraajia mietitytti Instagram-kampanjan kommentteissa ja yksityisviesteissä?

- Seuraajat kysyivät useampaan otteeseen ohjeita mistä ja miten ylityspaikan tunnistaa. Ylityspaikkojen merkitseminen samalla reunatukimateriaalilla muuhun ympäristöön verrattuna aiheuttaa haasteita niiden tunnistamiselle.
 - Tietoa voidaan lisätä viestinnän keinoin. Myös kaupunkiympäristön ylityspaikkojen ratkaisuja on hyvä kehittää ylityspaikkojen paremmaksi tunnistamiseksi.
 - Viestintää on hyvä toteuttaa monikanavaisesti yhdessä kaupungin virallisten tilien kanssa.
- Koettiin hämmentäväksi, kun vanhat suojatiet olivat muuttuneet ylityspaikoiksi, eikä muutos ole näkynyt riittävän selkeästi kadulla kulkeville.
- Kiiteltiin Hämeenkadun ylityspaikkoihin liittyvän tiedon jakamisesta, joka oli monelle kommentoijalle uutta tietoa.

Mikä lukijoita mietitytti Tamperelaisen ja Moron artikkeleissa?

- Tamperelaisen artikkelissa käsitellään lyhyesti suojatien ja ylityspaikan eroja sekä hankkeen aikana toteutetun asukaskyselyn tuloksia.
 - Verkkolehden artikkeliin ei tullut kommentteja. Artikkelin kuitenkin keräsi kommentteja Tamperelaisen Facebook-sivuilla. Kommenteissa ylityspaikat herättävät puoltavia ja vastustavia mielipiteitä.

- Osa kommentoijista kokee ylityspaikkojen sijainnin hahmottamisen vaikeana, sillä madalletut reunatuet eivät osu silmään yhtä herkästi, kuin suojatien merkki. Keskustelua käytiin myös lasten kyvystä arvioida lähestyvien ajoneuvojen ajonopeutta käyttäessään ylityspaikkoja sekä sitä, onko ylityspaikka turvaton esimerkiksi näkövammaiselle.
 - Ylityspaikkoja pidetään myös hyvänä ratkaisuna. Niiden koetaan sujuvoittavan liikkumista ja herättävän kulkijat havainnoimaan ympäristöään paremmin kuin esimerkiksi liikennevalo-ohjatuilla suojateilla kuljettaessa.
- Moron artikkelissa toimittaja jalkautui Hämeenkadulle tekemään havaintoja ja haastattelemaan ohikulkijoita ylityspaikkoihin liittyen.
 - Verkkolehden artikkelin keräsi runsaasti kommentteja. Kommenteissa keskustelu ajautui ylityspaikoista vaihtelevasti myös lakiviittauksiin ja pyöräkaistojen huonoksi koettuun erottuvuuteen.
 - Vastaavasti kuin Tamperelaisen kommentteissa, myös Moron artikkelia kommentoineet kokevat ylityspaikat epäselvinä tai heikosti tunnistettavina. Osa puolestaan pitää ylityspaikkoja hyvinä ja liikennettä sujuvoittavina ylitysratkaisuuksina. Hämeenkadun hyvät näkemät ja autoliikenteen alhainen nopeusrajoitus luovat kommentoijien mukaan oivallisen liikenneympäristö ylityspaikkojen käytölle. Toistuvasti esiin nousi ylityskohdissa jalankulun kanssa risteävät pyöräilijät sekä linja-autokuljettajien aggressiivinen ajotapa, jotka luovat turvallisuuden tunnetta ylityspaikan käyttäjille.

4. Etenemispolku

Jatkotoimenpiteet

Työpaja kehittämiskäytännön valinnasta

Nykytilan haasteiden ja kehittämiskäytännön työvaiheiden pohjalta laadittiin kuvaukset Hämeenkadun kehittämisen etenemispoluista talvihoidon ja kadun ylityspaikkojen kehittämiseksi.

Etenemispolun toimenpiteitä suunniteltiin työpajassa 7.10.2022, johon kutsuttiin ohjausryhmän jäsenten lisäksi muita Tampereen kaupungin ja sidosryhmien asiantuntijoita.

Työpajassa tunnistettiin konkreettisia Hämeenkadun kehittämistarpeita. Kehittämistarpeiden sisältö, ohjeellinen toteutusjärjestys ja edistämisen vastuutahot on raportoitu etenemispoluksi raportin seuraaville sivuille.

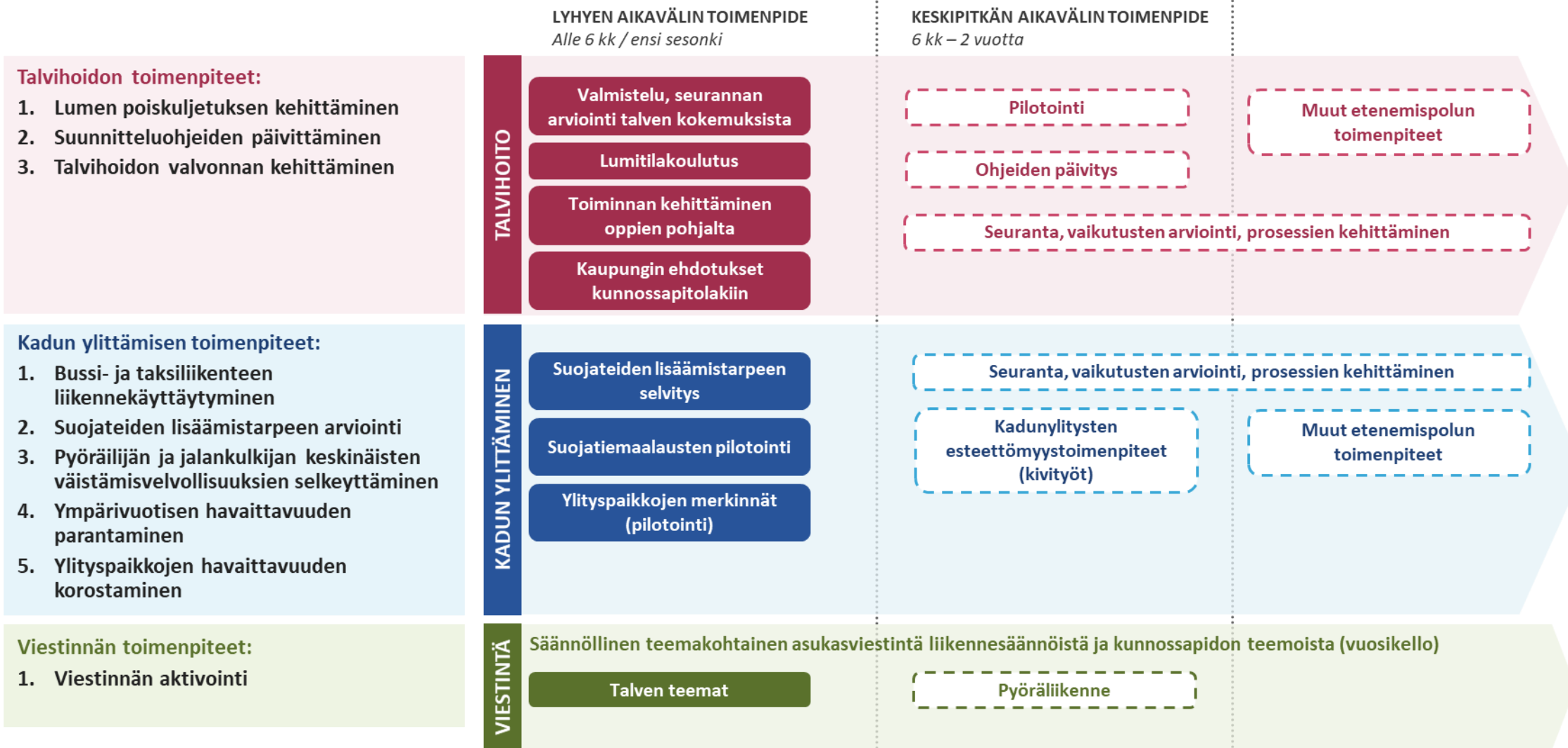
OHJELMA

Perjantai 7.10.2022 (Teams)

9.00	Tilaisuuden tavoitteet <i>Heljä Aarnikko, Tampereen kaupunki</i>
9.05	Alustukset <ul style="list-style-type: none"> - Nykytilan katsaus ja vuorovaikutuksen tulokset <i>Anna Kirjanen, Ramboll (15 min)</i> - Kokemuksia raitiotieympäristön talvihoidosta Helsingissä <i>Antti Takkunen Helsingin kaupunki (15 min)</i> - Käyttäjärühmien huomiointi ylityspaikkojen toteutusperiaatteissa Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla <i>Jari Mäkyne, Ramboll (15 min)</i>
9.55	Tauko
10.00	Toimenpiteiden suunnittelu <ul style="list-style-type: none"> • Talvihoito (40 min) • Kadun ylittäminen (40 min)
11.20	Yhteenveto ja tilaisuuden päätös <i>Heljä Aarnikko, Tampereen kaupunki</i>

Hämeenkadun kehittämisen etenemispolku

TALVIHOITO

Lumen poiskuljetuksen kehittäminen

Nykytilan haaste

Eri toimijoiden kunnossapidon yhteensovittaminen on haaste Hämeenkadulla. Vastuualueiden myötä syntyvät rajapinnat voivat myös olla toimijoille itselleen epäselviä. Kiinteistöt kasaavat väliaikaisesti lunta katutilassa hoitamilleen alueille esimerkiksi sisäpihoilta. Ajoittain lunta kulkeutuu myös muiden tahojen kunnossapitovastuulla oleville alueille. Tämä aiheuttaa haasteita väylällä liikkumisen sujuvuuteen ja turvallisuuteen. Kaupunkikuvallisesta ja liikenneturvallisuuden näkökulmasta sekä huomioiden kaupunkiympäristön vähäinen lumitila, kasojen poiston tulisi olla nopeampaa.

Toimenpiteen kuvaus

- Seurataan lumien poiskuljetuksen toteutumista Hämeenkadulla ja tunnistetaan sen haasteet. Selvitetään mahdollisuutta toteuttaa kadun alueella lumen poiskuljetuksen kokonaisvastuumalli (mm. organisoitumisen ja toteutuksen vaihtoehdot sekä kaupungin valmius ja kustannukset). Keskustellaan toimijoiden kanssa (lähtökohtana että kaikki toimijat liittyvät mukaan järjestelmään).
- Pilotoidaan lumien poiskuljetuksen kokonaisvastuumallia Hämeenkadulla ja arvioidaan muutoksen vaikutukset. Arvioidaan kokeilun onnistumista (asukaspalautteet, talvihoidon laatu, kaupungin näkökulma, toimijoiden kiinnostus, järjestelmän väärinkäyttö, kustannukset). Päätetään kokeilun jatkamisesta, laajentamisesta tai päättämisestä.
- Tarkastellaan kaupunginlaajuisesti lumen poiskuljetustarpeita ja optimoidaan lumilogistiikan kuljetuksia sekä lumen varastointipaikkojen sijoittelua ja kapasiteetin riittävyttä eri lumitilanteissa.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: kunnossapito (kokoaa riittävän työryhmän ja sidosryhmät)

Osallistuvat tahot: liikennesuunnittelu, Tampereen Raitiotie Oy, sivistyspalveluiden yhteiset palvelut

Vaikuttavuus

Jalan ja pyörällä liikkuminen on sujuvampaa kun katualueen lumet korjataan pois nykyistä koordinoitummin. Kasatun lumen aiheuttamien näkemäesteiden nopea poisto edistää eri liikkujaryhmien liikenneturvallisuutta ja keskinäistä havainnoitavuutta. Yhteistyö lisääntyy eri kunnossapidon vastuutahojen välillä.

TALVIHOITO

Suunnitteluohjeiden päivittäminen

Nykytilan haaste

Katutilassa on ahtaita kohteita, joita ei voida hoitaa normaalilla koneellisella kalustolla. Katualueita on myös tarve käyttää väliaikaisina lumensijoituspaikkoina, vaikkei niiden suunnittelussa ole kaikilta osin huomioitu lumen vaatimaa tilaa ja raskasta massaa.

Toimenpiteen kuvaus

- Kehitetään kaupungin asiantuntijoiden osaamista talvihoidon vaatimuksista ja järjestetään lumitilakoulutus nykyistä suunnitteluperiaatteista ja kunnossapidon tarpeista.
- Tunnistetaan nykyisestä katutilasta haastavimmat kohteet talvihoidon näkökulmasta ja arvioidaan niiden taustalla vaikuttavat suunnitteluperiaatteet.
- Määritetään reunaehdot ja periaatteet, joiden mukaan suunnitteluohjeiden päivitystyö toteutetaan (talvihoidon kalusto, lumitilan vähimmäismäärä, ristiriitatilanteiden prioriteetit). Väyläratkaisujen lisäksi arvioidaan vaihtoehtoisen kaluston käytön mahdollisuuksia, jotta jatkossa olisi mahdollista hoitaa koneellisesti myös kapeampia pyöreitä.
- Päivitetään suunnitteluohjeita määriteltyjen periaatteiden mukaisesti. Määritetään malli, jolla kunnossapidon palautteiden perusteella suunnitteluohjeita voidaan kehittää jatkuvana prosessina.
- Järjestetään koulutus, jossa uuden ohjeen sisältö koulutetaan suunnittelijoille.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: viheralueet ja hulevedet / Osallistuvat tahot: liikennesuunnittelu, katusuunnittelu, kunnossapito, Tampereen Raitiotie Oy, sivistyspalveluiden yhteiset palvelut

Vaikuttavuus

Kaupungin asiantuntijoiden osaaminen kehittyi talvihoidon tarpeiden osalta ja suunnittelussa voidaan huomioida talvihoidon ja lumen sijoittelun tarpeet aiempaa paremmin. Suunnittelun ja kunnossapidon tarpeet tulevat yhteensovitettua (suunnitteluratkaisut ja kalusto) ja niistä muodostetaan koko kaupunkia koskettavat suunnitteluperiaatteet yhtenäisten ratkaisujen toteuttamiseksi.

TALVIHOITO

Talvihoidon valvonnan kehittäminen

Nykytilan haaste

Hämeenkadulla haasteena on eri toimijoiden kunnossapidon yhteensovittaminen ja vastuualueiden myötä syntyvät rajapinnat. Usean eri toimijan kunnossapitovastuu tuo laatueroja kunnossapidon toteutukseen ja lumien poiskuljetus tapahtuu vaihteittain. Laatuero ja kadulle kasautuneet lumet ovat käyttäjien näkökulmasta merkittävä haaste jalankulun ja pyöräliikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden kannalta. Myös kunnossapitotoimijoiden oman toiminnan kehittämistä ja käyttäjäpalautteisiin reagoitua ja sen valvontaa kehittämistä pidetään tärkeänä.

Toimenpiteen kuvaus

- Kunnossapidon menetelmien kehittäminen talven 2021–2022 oppien pohjalta (mm. raitiotien ja ajoradan kunnossapidon yhteensovitus).
- Tarkennetaan nykytilanteen ymmärrystä selvityksellä, jossa kartoitetaan eri osapuolten näkemykset kunnossapidon valvonnan ja laatutason haasteiden tilanteesta. Tunnistetaan eri osapuolille lain näkökulmasta mahdollisia ratkaisu-/motivointikeinoja (sanktiot, kaupungin tarjoama ostopalvelu lumenpoistoon ym.).
- Vaikuttaminen kunnossapitolain päivitykseen esim. sanktioiden näkökulmasta. Ideoitujen ratkaisukeinojen pilotointi kokeilukadulla/-kaduilla.
- Arvioidaan kokeilun onnistumista (asukaspalautteet, talvihoidon laatu, kaupungin näkökulma, toimijoiden kiinnostus, järjestelmän väärinkäyttö). Päätetään kokeilun jatkamisesta, laajentamisesta tai päättämisestä.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho kunnossapito

Osallistuvat tahot: Tampereen Raitiotie Oy, Tampere Infra, katutilavalvonta, kiinteistöt

Vaikuttavuus

Hämeenkadun ja myös laajemmin kaupungin alueen talvihoidon prosessit kehittyvät ja vuoropuhelu eri toimijoiden välillä tehostuu. Luodaan yhteistyön ja yhteisen kehittämisen ilmapiiriä. Pilotointien kautta löydetään toimivia ja uudenlaisia ratkaisuja kunnossapidon ja palautteen käsittelyn prosesseihin.

KADUN YLITTÄMINEN

Bussi- ja taksiliikenteen liikennekäyttäytyminen

Nykytilan haaste

Hämeenkadulla tapahtuu läheltä piti -tilanteita, joissa osallisina ovat olleet jalankulkijat sekä bussit ja taksit. Vaaratilanteita on havaittu erityisesti raitiotien pysäkkiympäristöissä, joissa bussit ja taksit ovat lähteneet ohittamaan pysäkillä pysähtynyttä ratikkaa.

Toimenpiteen kuvaus

- Nopeusseurannan ja ajotapavalvonnan suorittaminen Hämeenkadulla. Käytetään nopeustietojen kartoittamiseen eri menetelmiä (mm. TomTom, bussiliikenteen nopeustiedot, siirrettävät nopeusnäyttötaulut).
- Tiedotussuunnitelma ja sen toteutus liikennöitsijöiden ja kuljettajien suuntaan. Teemoina valvonnan tuloksiset, Hämeenkadun pelisäännöt ja käyttäjäkokemukset. Tavoitteena luoda pitkäkestoisia vaikutuksia.
- Nopeustason seuranta tiedottamisen jälkeen ja tarvittaessa pohdinnat mahdollisista jatkotoimista (mm. huoltoajon ja taksiliikenteen rajoittaminen).

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: Tampereen seudun joukkoliikenne

Osallistuvat tahot: Tampereen Raitiotie Oy, taksijärjestöt, liikennesuunnittelu, poliisi.

Vaikuttavuus

Bussi- ja taksiliikenteen epätoivottu liikennekäyttäytyminen ja ylinopeudet vähenevät Hämeenkadulla pysyvästi.

KADUN YLITTÄMINEN

Suojateiden lisäämistarpeen arviointi

Nykytilan haaste

Erityisesti liikkumis- ja toimimisesteiset henkilöt suosivat Hämeenkadun ylittämässä suojateitä. Tämä edellyttää ajoittain poikkeamista suorimmalta jalankulkureitiltä kohteiden välillä. Myös muut käyttäjäryhmät kokevat haastavana kadunylityspaikat, jotka sijaitsevat vanhojen suojateiden paikoilla (tahaton liikennesääntöjen noudattamattomuus ja ylityspaikkojen tunnistaminen). Yleiskaavan urbaanit jalankulkuakselit (Kuninkaankatu, Aleksis Kiven katu, Tuomiokirkonkatu) ovat kävelykatupainotteisina yhteyksinä keskeisiä jalankulkijoiden ylityskohtia Hämeenkadulla. Kahdella kolmesta jalankulkuakselista Hämeenkadun ylitys tapahtuu ylityspaikan kautta.

Toimenpiteen kuvaus

- Tehdään selvitys Hämeenkadun suojateiden lisäämisen tarpeesta. Arvioidaan suojateiden toimivuus nykytilassa ja suojateiden lisäämisen vaikutus (mm. raitiotien liikenteelle, vihreään vaiheeseen). Tunnistetaan keskeisimmät jalankulkureitit ja ylityskohtat suhteessa kadun varrella tai sen lähiympäristössä sijaitsevat keskeisimmät palvelukohteet.
- Toteutetaan selvityksen tuloksena esitetyt liikenneympäristön muutokset.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: liikennesuunnittelu

Osallistuvat tahot: viheralueet ja hulevedet, Tampereen seudun joukkoliikenne, Tampereen Raitiotie Oy, sivistyspalveluiden yhteiset palvelut

Vaikuttavuus

Hämeenkadun ylitysmahdollisuudet tasa-arvoistuvat kaikkien liikkujaryhmien näkökulmasta ja ratkaisut palvelevat aidosti liikkujien tarpeita kuitenkin heikentämättä liikaa raitoliikenteen toimintavarmuutta.

KADUN YLITTÄMINEN

Pyöräilijän ja jalankulkijan keskinäisten väistämismvelvollisuuksien selkeyttäminen

Nykytilan haaste

Hämeenkadun ylityspaikoilla jalankulkijoiden tulee väistää ajoradan liikenteen lisäksi myös pyöräteillä ajavia pyöräilijöitä. Suojateiden kohdilla pyöräilijä väistää jalankulkijaa. Kadun materiaalivalinnat eivät viestitä jalankulkijalle tai pyöräilijälle riittävän selkeästi väistämismvelvollisuudesta ja pyörätien paikasta.

Toimenpiteen kuvaus

- Ensivaiheessa toteutetaan suojatiemerkinnyt massamerkinnoilla pyöräteiden yli suojateiden kohdille. Seurataan merkintöjen kestävyttä. Poistetaan suojatiekohdista jalankulkijoista varoittavat liikennemerkkit.
- Selvitetään suojateiden merkitsemisen tapaa ja eri toteutusratkaisujen (esim. erilaiset kivimateriaalit) käytettävyyttä ja kestävyttä suojatiemerkinnyt jatkamiseksi pyöräteiden ylitysten kohdilla. Valitaan lopullinen merkitsemistapa ja laaditaan tarvittavat suunnitelmat.
- Selvitetään mahdollisuuksia parantaa ohjaavien laattojen jatkuvuutta suojateiden kohdilla (mm. Keskustorin ja Hatanpään Valtatien kohtien kadunylitykset).
- Selvitetään mahdollisuuksia korostaa ylityspaikkojen kohdilla pyörätien ylityskohtaa (esim. kiveys pyörätien reunoihin ylityspaikan kohdalle). Valitaan lopullinen merkitsemistapa ja laaditaan tarvittavat suunnitelmat.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: liikennesuunnittelu, viheralueet ja hulevedet

Osallistuvat tahot: katusuunnittelu, sivistyspalveluiden yhteiset palvelut

Vaikuttavuus

Kadun merkinnät viestivät selkeästi pyöräilijän ja jalankulkijan keskinäisistä väistämismvelvollisuuksista ja pyörätien sijainnista. Ne selkiytyvät liikkumista ja vähentäen konflikti- ja onnettomuustilanteiden riskiä sekä korostavat jalankulkijan asemaa valo-ohjattujen suojateiden ylityskohdissa.

KADUN YLITTÄMINEN

Pyörätien ympärivuotisen havaittavuuden parantaminen

Nykytilan haaste

Pyörätien havaittavuus koetaan heikoksi Hämeekadulla kadun pintamateriaalien heikon erottuvuuden vuoksi. Talviaikaan havaittavuuden haasteet korostuvat entisestään sillä kiveys peittyy lumen ja hiekoituksen alle.

Toimenpiteen kuvaus

- Selvitetään mahdollisuutta projisoida pyörätien tunnus pimeään aikaan kadun pintaan (kuvan mukainen ns. Oulun malli). Ratkaisun edellytyksenä on sen yhteensovittaminen Keskustahankkeen valmisteleman Tampereen keskustan valaistusstrategian linjauksiin. Pyörätiesymbolin ulkoasu, valon sävy ja sijainnit valitaan jatkosuunnittelussa.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: valaistussuunnittelu (katusuunnittelu)

Osallistuvat tahot: liikennesuunnittelu

Vaikuttavuus

Merkinnät viestivät selkeästi pyörätien sijainnista ja sen havaittavuus on samalla tasolla ympärivuotisesti. Ratkaisu vähentää jalankulkijoiden tahatonta ajautumista pyörätielle, mikä lisää pyöräliikenteen sujuvuutta ja molempien kulkutapojen turvallisuutta.

KADUN YLITTÄMINEN

Ylityspaikkojen havaittavuuden korostaminen

Nykytilan haaste

Hämeenkadun ylityspaikkojen sijainti on pyritty korostamaan kahden kesäkauden aikana katuun liimatuin tarroin. Tarrojen viestinä on ollut ylityspaikan sijainnin viestimisen lisäksi väistämissääntöjen tuntemuksen lisääminen. Tarrojen haasteena on ollut niiden kuluminen ja uusimistarve. Lisäksi toteutus ei palvele talviaikana. Käyttäjät kokevat, että nykyinen madallettu reunatuki ylityspaikkojen kohdilla ei erotu ole riittävän selkeästi muusta katuympäristöstä.

Toimenpiteen kuvaus

- Selvitetään vaihtoehtoisia ratkaisuja ylityspaikkojen havaittavuuden parantamiseen pysyvin keinoin.
- Toteutetaan valittu ratkaisu Hämeenkadun ylityspaikoille.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: liikennesuunnittelu

Osallistuvat tahot: viheralueet ja hulevedet, katusuunnittelu, sivistyspalveluiden yhteiset palvelut.

Vaikuttavuus

Ylityspaikkojen parempi havaittavuus yhdessä liikennesääntöjen tuntemuksen lisäämisen kanssa sujuvoittaa kadulla liikkumista sekä jalankulkijan että joukkoliikenteen kannalta. Ajoneuvoliikenteen kannalta katua ylittävä jalankulkija on helpoiten havaittavissa kun hän liikkuu suojateiden ja ylityspaikkojen kohdilla muiden alueiden sijaan.

MUUT TOIMENPITEET

Viestinnän aktivointi

Nykytilan haaste

Ylityspaikkojen ja suojateiden liikennesääntöjen erot eivät ole kaikilla kaupunkilaisilla tiedossa. Kesällä 2022 toteutetun asukaskyselyn mukaan joka neljäs (23 %) vastaaja ei tunne ylityspaikan ja suojatien eroa. Kyselyyn vastasi 1 313 henkilöä. Hämeenkatu liikenneturvallisuus on yhteispeliä, jossa liikennesääntöjen tuntemuksen lisäksi korostuu eri kulkutavoin liikkuvien keskinäinen huomioon ottaminen.

Aikavälillä 5.1.2021–18.1.2022 Tampereen kaupungin kunnossapidon palautejärjestelmään tuli noin 40 palautetta Hämeenkatua koskien. Palautejärjestelmä on keskeinen palautteen keräämisen kanava, ja mahdollistaa kaupunkilaisille tavan vaikuttaa kaupunkiympäristössä havaitsemiinsa epäkohtiin. Palautejärjestelmän tunnettavuus on kuitenkin huono asukkaiden parissa.

Toimenpiteen kuvaus

- Laaditaan vuosikello tai muu suunnitelma vuositason liikenteen ja kunnossapidon viestintä- ja kampanjateemojen esiin nostamisesta monikanavaisesti kaupungin ja sidosryhmien viestintäkanavissa.
 - Jatketaan ylityspaikkojen ja suojateiden pelisääntöjen viestintää Hämeenkatu kaikille -hankkeessa laadittujen materiaalien pohjalta ja niitä edelleen kehittämällä. Toteutetaan viestintää monikanavaisesti yhteistyössä kaupunkiorganisaation eri tahojen ja sidosryhmien (esim. paikallismedia) kanssa.
 - Jaetaan asukkaille tietoa kunnossapidon toteutuksesta ja sen palautejärjestelmästä. Viestitään aktiivisesti kunnossapidon roolista ja tuodaan positiivisessa valossa esiin toteutettuja kokeiluja ja kehittämistoimia.

Edistämisen vastuutaho

Pääasiallinen vastuutaho: liikennesuunnittelu

Osallistuvat tahot: kaupungin viestintä, Tampereen Raitiotie Oy, Tampereen seudun joukkoliikenne

Vaikuttavuus

Kaupunkilaisten ymmärrys liikenteen ja kunnossapidon teemoista kasvaa ja heidän vaikuttamismahdollisuudet paranevat. Kaupungin on mahdollista kehittää sisäisiä prosesseja viestinnän yhteydessä kerätyn asukaspalautteen avulla.

Lisätietoa

Tampereen kaupunki

Sanna Ovaska
sanna.ovaska@tampere.fi

Heljä Aarnikko
helja.aarnikko@tampere.fi